

ΤΟ ΒΥΡΣΟΔΕΨΕΙΟ

Πριν από καιρό, μέσω του περιοδικού μας, είχαμε εκφράσει την ικανοποίηση των Κονιτσιωτών για τις υπουργικές διαβεβαιώσεις ότι το βυρσοδεψείο δεν επρόκειτο να λειτουργήσει στις παρυφές της πόλης, όπου είχαν σχεδόν ολοκληρωθεί οι εργασίες, οι σχετικές με τις κτιριακές εγκαταστάσεις.

Την ικανοποίηση και την αισιοδοξία ενίσχυε περισσότερο η συγκεκριμένη πρόταση για υπόδειξη άλλης θέσης μέσω της Τ.Ε.Δ.Κ και η πληροφορία ότι 11 ενδιαφερόμενοι - δήμοι ή κοινότητες του νομού - υπέβαλαν σχετική αίτηση.

Φαίνεται, όμως, ότι τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Ο χρόνος κυλά και η εκκρεμότητα παραμένει. Το ότι η πρόταση της Τ.Ε.Δ.Κ για ικανοποίηση της αίτησης του δήμου Δελβινακίου δεν προχώρησε, επιτρέπει την υποψία ότι όλα τα αιτήματα διαλαμβάνουν όρους, οι οποίοι δεν είναι εύκολο να ικανοποιηθούν.

Μια τελευταία πληροφορία αναφέρει σαν επικρατέστερη τη «λύση Μολυβδοσκεπάστου». Αν αυτό αληθεύει, ο προβληματισμός από την καθυστέρηση διευθέτησης του θέματος μετατρέπεται

σε έντονη ανησυχία και φόβο ότι αργά η γρήγορα θα γυρίσουμε εκεί από όπου ξεκινήσαμε.

Η ανησυχία μεταφέρθηκε και στο δήμο Κόνιτσας, ο οποίος, όμως, όπως μας δηλώθηκε, δεν κρίνει σκόπιμο να συζητήσει το θέμα με οποιοδήποτε τρόπο - συνεδρίαση Δημοτικού Συμβουλίου, λαϊκές συνελεύσεις κ.λ.π. - αφού υπάρχει κυβερνητική δέσμευση ότι το βυρσοδεψείο θα φύγει από την Κόνιτσα.

Εμείς πάντως, ανεξάρτητα από υποσχέσεις και δεσμεύσεις, απευθυνόμενοι στις τοπικές αρχές, στους συλλόγους και τους φορείς και κάθε Κονιτσιώτη, θα λέγαμε ότι χρειάζεται επαγρύπνηση.

Επίσης, όσοι αφήνουν το χρόνο να κυλά με τη σκέψη ότι αυτό θα αμβλύνει την αγωνιστικότητα του Λαού της Κόνιτσας, θα πρέπει να πεισθούν ότι ματαιοπονούν.

ΣΟι σελίδες του περιοδικού, για άλλη μια φορά το δηλώνουμε, είναι πάντα ανοιχτές σ' αυτούς που έχουν να βάλουν ένα λιθαράκι στη γενικότερη προσπάθεια αναβάθμισης και ανάπτυξης της περιοχής μας.

Σ.Ε.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Παράδειγμα 6: 14 Μαΐου 1988 Παράδειγμα 14 Μαΐου 1988

Αλλαγή η
Οικολογική
καταστροφή;

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ
ΤΗΣ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΑΝΤΑ ΚΑΙ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Κάθε χρόνο οι Πανέλληνες γιορτάζουμε το ηρωϊκό έπος του «40», το θαύμα των θαυμάτων της φυλής μας.

Το έπος του Σαράντα ζεί πάνω και πέρα από το χρόνο. Αιώνιο σύμβολο ψυχικού μεγαλείου ενός μοναδικού λαού, διδάσκει, εμπνέει, καθοδηγεί, βεβαιώνοντας για άλλη μια φορά πως ο ελληνισμός αποτελεί στη διαδοχή των αιώνων μια αδιάκοπη συνέχεια.

Στην Πίνδο το Έθνος έγραψε με τη λόγχη του νέες σελίδες στη βίβλο της Ιστορίας, κάθε ύψωμα και μια μάχη, κάθε μάχη και μια νίκη, κάθε νίκη και μια προέλαση.

Για την ακριτική μας περιοχή, τα αιματωβαμμένα αυτά χώματα, η επέτειος έχει ιδιαίτερη σημασία, εδώ ο εχθρός προσπάθησε να κάμψει την ηρωϊκή μας αντίσταση φθάνοντας στο Μέτσοβο και από εκεί στην καρδιά της Ελλάδας.

Ο Έλληνας φαντάρος, αληθινός σταυραετός της λευτεριάς, αψηφώντας τα οχτώ εκατομμύρια λόγχεις, στάθηκε όρθιος στα κακοτράχαλα βουνά του Γράμμου και στα απότομα φαράγγια του Αώου και Σαρανταπόρου.

Σ' αυτή τη μαρτυρική περιοχή της επαρχίας μας σημειώθηκαν οι πρώτες Ελληνικές νίκες κατά των εισβολέων του Μουσολίνι και έδωσε φτερά στους τιμημένους πολεμιστές μας για την τελειωτική συντριβή των.

Με την ευκαιρία του γιορτασμού του έπους προσπάθησα με τις γνώσεις που διέθετα και με διάφορες πληροφορίες των κατοίκων της περιοχής μας, αυτών που κατά κύριο λόγο έλαβαν μέρος στις επιχειρήσεις και με στοιχεία από την επίτομη Ιστορία του Ελληνοϊταλικού πολέμου να γράψω λίγα λόγια σε ένδειξη τιμής και ευγνωμοσύνης

προς τους αθάνατους νεκρούς, να φέρω στο φως μέσα από τις φιλόξενες στήλες του περιοδικού «ΚΟΝΙΤΣΑ» τις άγνωστες πτυχές των ιστορικών γεγονότων της απρόκλητης ιταλικής επίθεσης με απλά λόγια και μόνο αυτών που έλαβαν χώρα στην περιοχή μας για να θυμηθούν οι παλιότεροι και να μάθουν οι νεότεροι πως οι χιονισμένες κορφές της Πίνδου και τα ρημαγμένα σήμερα χωριά μας πριν από 47 χρόνια βρίσκονταν στο επίκεντρο του παγκόσμιου ενδιαφέροντος.

Η Ελλάδα, όπως είναι γνωστό, είχε αποφασίσει να παραμείνει ουδέτερη στον άξονα Ρώμης - Βερολίνου και κατέβαλε έντονες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή, όμως δε δίστασε να εμπλακεί σε ένα διμέτωπο αγώνα εναντίον των δυο αυτών πανίσχυρων στρατών της Ευρώπης για να διατηρήσει την ελευθερία και εδαφική ακεραιότητα.

Η άρνηση της Ελλάδας να υποταχθεί στον αήττητο μέχρι τότε άξονα δεν ήταν μόνο εθνική επιταγή αλλά ακλόνητη θέληση ολόκληρου του ελληνικού λαού και της ηγεσίας του.

Η εξέλιξη των γεγονότων σηματοδεύτηκε με την επίσκεψη του Ιταλού πρεσβευτή στην πρωθυπουργική κατοικία και την επίδοση του γνωστού τηλεσίγραφου που ζητούσε την «Άνευ όρων παράδοση» της Ελλάδας.

Ο Έλληνας πρωθυπουργός δεν είχε περιθώρια επιλογής. Απηχώντας τα αισθήματα και τη θέληση ολόκληρου του Λαού απήντησε το περίφημο «ΟΧΙ» στην ιταλική πρόκληση. Έτσι ο πόλεμος μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας άρχισε.

Ακολούθησαν τα διαγγέλματα της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας της Χώρας για έναν αγώνα υπέρ

βωμών και εστιών με πίστη στο Θεό και τα πεπρωμένα της φυλής.

Η διαταγή του αρχιστράτηγου Πάπαγου προς τις ένοπλες δυνάμεις τελείωνε.....Μην αμφιβάλλετε ότι τελικώς θα επικρατήσωμεν, με την ευλογίαν του Θεού και τας ευχάς του Έθνους.

Έλληνες Αξιωματικοί και οπλίτες φανείτε ήρωες.

Το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν έλεγε:

«Αι Ιταλικαί δυνάμεις προσβάλλουν από της 0530 ώρας σήμερον τα ημέτερα τμήματα προκαλύψεως της ελληνοαλβανικής μεθορίου. Αι ημέτεραι δυνάμεις αμύνονται του πατρίου εδάφους».

Οι ελληνικές δυνάμεις που βρίσκονταν στην ορεινή περιοχή της Πίνδου το πρωί της 28ης Οκτωβρίου, ήταν μόνο το Απόσπασμα της Πίνδου με διοικητή τον συνταγματάρχη Κων/νο Δαβάκη.

Η δύναμη του αποσπάσματος ανερχόταν σε 2000 άντρες και αποτελούνταν από ένα (1) Σύνταγμα Πεζικού, ένα (1) Λόχο προκαλύψεως, μια (1) ορειβατική Πυροβολαρχία, ένα (1) Ουλαμό Ιππικού και άλλα μικροτμήματα (διαβιβάσεις, ημιονηγοί κ.λ.π).

Η ζώνη ενεργείας του αποσπάσματος εκτεινόταν από το όρος ΣΜΟΛΙΚΑΣ μέχρι το Β. ΓΡΑΜΜΟ.

Η κύρια γραμμή αντίστασης του αποσπάσματος άρχιζε από τα βόρεια προς τα νότια επί της γραμμής: ύψωμα Τσομπάνη του Σμόλικα - Χωριά Μόλιστα - Καστάνιανη Οξυά - ύψωμα Κιάφα - Καταφύκι.

Το απόσπασμα είχε τρεις υποτομείς, τον αριστερό που είχε έδρα το Κάντζικο, το κεντρικό με έδρα την Οξυά και το δεξιό που είχε έδρα το Παληοχώρι.

Αποστολή του αποσπάσματος ήταν η εξασφάλιση του τομέα στην ορεινή περιοχή της Πίνδου.

Έναντι του αποσπάσματος της

Πίνδου βρίσκονται η 3η Ιταλική μεραρχία Αλπινιστών (ΤΖΟΥΛΙΑ - ΑΛΠΙΝΙ) αναπτυγμένη στην Ερσέκα και Λεσκοβίκι, ήταν επίλεκτη Μεραρχία συνολικής δυνάμεως 10.800 ανδρών.

Αποστολή ήταν να κινηθεί από περιοχή Ερσέκα, Λεσκοβίκι δια μέσου Φούρκας - Σαμαρίνας - Βωβούσας Μετσόβου και δυτικά Σμόλικα - Δίστρατο - Βωβούσα να φθάσει στο Μέτσοβο.

Μετά από σφοδρές ιταλικές επιθέσεις της Μεραρχίας Αλπινιστών, το απόσπασμα της Πίνδου τη νύχτα 28/29 Οκτωβρίου κατείχε σταθερά τις θέσεις του.

Στις 29 Οκτωβρίου οι Ιταλοί συνέχισαν τις επιθέσεις κατά του τομέα της Πίνδου με ιδιαίτερη σφοδρότητα στον αριστερό υποτομέα για διάνοιξη της οδού Σαμαρίνα παρακάμποντας τη Μόλιστα και το κατόρθωσαν περνώντας από νότια τη Μόλιστα.

Στις 30 Οκτωβρίου για ενίσχυση του αποσπάσματος της Πίνδου ήλθε η 1η Μεραρχία. Στις 31 Οκτωβρίου οι Ιταλικές επιθέσεις συνεχίστηκαν αμείωτες και το βράδυ της ίδιας μέρας οι ιταλοί κατείχαν τη γραμμή Μόλιστα - Φούρκα - Κάντζικο - Λυκορράχη - Λετομηλίτσα - Γράμμος κατορθώνοντας να δημιουργήσουν ρήγμα μεταξύ Σμόλικα και Γράμμου.

Για την αντιμετώπιση της κατάστασης ήλθαν νέες ενισχύσεις από το Β' Σώμα Στρατού καθώς και μια ταξιαρχία Ιππικού.

Στις 0730 της 1ης Νοεμβρίου 1940 εκδηλώθηκε η Ελληνική αντεπίθεση κατά των Ιταλών, η οποία απέβλεπε στην κατάληψη της γραμμής Γύφτισσα - Οξυά.

Μετά από σφοδρές μάχες και μέχρι τις πρώτες βραδυνές ώρες της ίδιας μέρας κατορθώθηκε να ανακαταληφθούν τα Χωριά Κάντζικο - Λυκορράχη και να συλληφθούν 222 Ιταλοί αιχμάλωτοι, μεταξύ των οποίων τρεις Αξιωματικοί, και 140 κτήνη.

Στη μάχη της Λυκόρραχης τραυματίστηκε ο Αντισυνταγματάρχης Μισίρης, αλλά παρέμεινε στη θέση του.

Στη φάση αυτή του αγώνα σκοτώθηκε και ο ηρωϊκός υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος, ο οποίος αγωνίστηκε με απaráμιλλο ενθουσιασμό για κατάλυση υψώματος ανατολικά της ΦΟΥΡΚΑΣ.

Στις 2 Νοεμβρίου η μεραρχία Αλπινιστών απώθησε τα ελληνικά τμήματα που βρισκόταν στο όρος Βούζιο, συνέχισε την πρέλαση προς νότια και κατέλαβε τη Σαμαρίνα και Δίστρατο και στις 3 Νοεμβρίου τη Βωβούσα.

Την ίδια μέρα οι δυνάμεις μας συνεχίζοντας την επιθετική προσπάθεια κατέλαβαν το ύψωμα Ταμπούρι και τη Φούρκα.

Τις απογευματινές ώρες 3 Νοεμβρίου κατά την διάρκεια αναγνωρίσεως για συνέχιση της επιθέσεως στο ύψωμα Προφ. Ηλίας Φούρκας τραυματίστηκε στο στήθος ο Διοικητής του αποσπάσματος Κων/νος Δαβάκης.

Την 3ην Νοεμβρίου η ταξιαρχία ιππικού με το γενναίο Συνταγματάρχη Δημάρατο Σωκράτη κατέλαβε τη Σαμαρίνα.

Ο αείμνηστος Σωκράτης Δημάρατος, συνταγματάρχης την εποχή του Ελληνοϊταλικού πολέμου, έλαβε μέρος στην εκστρατεία της Πίνδου σαν Διοικητής Ταξιαρχίας Ιππικού μαχόμενος με ενθουσιασμό στην πρώτη γραμμή ελευθερώνοντας τα Χωριά της Λάκκας Αώου.

Αργότερα σαν απόστρατος Στρατηγός και Υφυπουργός ενδιαφέρθηκε άμεσα για τα προβλήματα των χωριών της Λάκκας, με ενέργειες του οποίου άρχισε η διάνοιξη της 36ης επαρχιακής οδού Κονίτσης - Διστράτου.

Επίσης θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρω τον επίσης αείμνηστο, σεβαστό μου γενικό αρχίατρο (ταξίαρχο

ε,α) Γιάκα Νικόλαο από τις Πάδες, ο οποίος υπηρέτησε σαν αρχίατρος στις επιχειρήσεις της Πίνδου υπό τας διαταγές του συνταγματάρχη Σωκράτη Δημάρατου.

Στη συνέχεια 5 - 6 Νοεμβρίου οι Ελληνικές επιθέσεις συνεχίστηκαν με ορμή, η μεραρχία Αλπινιστών που κατείχε την περιοχή Διστράτου (Έδρα Διοικήσεις της) άρχισε να υποχωρεί μπροστά στον ηρωϊσμό των πολεμιστών μας.

Τη νύχτα 6/7 Νοεμβρίου τα Ιταλικά τμήματα της περιοχής Διστράτου υποχώρησαν προς τα Άρματα, ενώ η διοίκηση της Ιταλικής Μεραρχίας συγκεντρώθηκε προς το χωριό ΕΛΕΥΘΕΡΟ.

Στις 8 Νοεμβρίου η Ταξιαρχία Ιππικού κατέλαβε το Δίστρατο και το εκεί ανεπτυγμένο χειρουργείο των Ιταλών με 200 τραυματίες.

Στη συνέχεια οι ελληνικές δυνάμεις αγωνιζόμενες με απaráμιλλο ενθουσιασμό και αναπτερωμένο το ηθικό ανακατέλαβαν το ύψωμα ΚΛΕΦΤΗΣ, (Β. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ) και το Χωριό Πουρνιά και υποχρέωσε του Ιταλούς να περιοριστούν στην κορυφή του Σμόλικα.

Τη νύχτα 9/10 Νοεμβρίου τα Ιταλικά τμήματα επετέθηκαν κατά των Ελληνικών στο ύψωμα ΚΛΕΦΤΗΣ.

Οι επιθέσεις αποκρούστηκαν και τα Ιταλικά τμήματα διασκορπίστηκαν εγκαταλείποντας στο πεδίο της μάχης πολλούς νεκρούς, οπλισμό και την πολεμική σημαία του 9ου τάγματος Αλπινιστών.

Μεγάλος αριθμός των παραπάνω τμημάτων παραδόθηκαν στα ελληνικά τμήματα που ενεργούσαν προς τα χωριά Πάδες και Ελεύθερο.

Λίγο έξω από το χωριό Ελεύθερο στη θέση Γκαλτερίμι σκοτώθηκε άνανδρα ο Έφεδρος ανθυπολοχαγός Παύλος Παυλίδης από το Μεγάλο Μονα-

στήρι Λαρίσης, με χειροβομβίδα απο Ιταλό αιχμάλωτο που είχε παραδοθεί στα Ελληνικά τμήματα.

Την επομένην 10η Νοεμβρίου Ελληνικά τμήματα που ενεργούσαν προς κατάληψη της Σουσνίτσας (Δ. Χωριού ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ) συναντήθηκαν με φάλαγγα Αλπινιστών την οποία διέλυσαν μετά από επτάωρο σκληρό αγώνα.

Στη μάχη της Σουσνίτσας συνελήφθησαν 15 Ιταλοί αξιωματικοί, 700 οπλίτες, 100 ημίονοι και 5 όλμοι έπεσαν στα χέρια των ελληνικών τμημάτων.

Το βράδυ της 13ης Νοεμβρίου είχαν καταληφθεί οι διαβάσεις σ' ολόκληρη τη ζώνη του τομέα της Πίνδου.

Εξαίρεση αποτέλεσε η περιοχή Κόνιτσας όπου οι Ιταλικές δυνάμεις ενίσχυθηκαν με μεγάλο μέρος τη Μεραρχίας «ΜΠΑΡΙ», την οποία κατόρθωσαν να διατηρήσουν μέχρι 16 Νοεμβρίου.

Στις 13 Νοεμβρίου ολοκληρώθηκε η ανακατάληψη των ορεινών όγκων του Σμόλικα και Γράμμου.

Έτσι οι διαβάσεις της Πίνδου εξασφαλίστηκαν και ο κίνδυνος διαχωρισμού των ελληνικών δυνάμεων που βρίσκονταν στην Ήπειρο εξέλιπε.

Στην Ελληνική αυτή νίκη μεγάλη υπήρξε και η συμβολή των γυναικών, όπου σ' ολόκληρη την περιοχή των μαχών της Πίνδου, βοήθησαν τα μαχόμενα τμήματα, μεταφέροντας με αυτοθυσία και αυταπάρνηση πυρομαχικά, τρόφιμα και άλλα εφόδια μέχρι την πρώτη γραμμή απ' όπου στη συνέχεια μετέφεραν τραυματίες προς τα μετόπισθεν.

Δίκαια ο Κωστής Παλαμάς έγραψε ότι η Ελλάδα δεν είναι μόνο πνεύμα αλλά και δόρυ.

Βασ. Βόσιος

ΟΝΕΙΡΟ ΣΤΗΝ ΟΧΘΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΙΩΤΙΚΗΣ ΓΗΣ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΩΝ ΣΚΛΑΒΩΝ

του Κώστα Γρηγόρη, Θεολόγου.

«Αδέλφια μου άνθρωποι και αδέλφια μου υπεράνθρωποι, αδέλφια μου άνθρωποι κι αδέλφια μου άγγελοι, αδερφή μου γη κι όλα εσείς αδέρφια μου αστέρια, άς συνθέσουμε απόψε ένα απέραντο τραγούδι αγάπης, τιμώντας τον αληθινό υπεράνθρωπο, που εμψυχωμένος από τη θερμότητα του υπερ Χριστού δίδαξε στους ανθρώπους την υπερφιλανθρωπία, την υπεραγάπη!...»

«Ντόμ Χέλντερ Καμάρα».

Ακουμπισμένος στην όχθη της ζωής στην Κονιτσιώτικη γη - με συντροφιά τις ορθρινές και εσπερινές καμπάνες των εκκλησιών της και των γύρω χωριών της, τις φωνές των παιδιών, το κελάϊδημα των πουλιών, το θρόϊσμα των φύλλων των δένδρων, τη διαρκή επανάσταση φυτών και λουλουδιών, το ασταμάτητο κελάρυσμα των νερών των πηγών και των ποταμών, Αώου και Βοϊδομάτη, το αχνό φεγγαρόφωτο, το γλυκοχάραμα της αυγής, το φώς, το λόγο, τη σιωπή του σύμπαντος, τον ψίθυρο της φωνής του θεού, που έρχεται από τα αιθέρια ψιθυρίσματα της θείας Κονιτσιώτικης φύσης, τον πόνο των ανθρώπων, τις οδύνες της Ρωμιοσύνης και της γής, τον αποστεγνωμένο από πνευματική και μεταφυσική αναβροχιά τερατόμορφο διανοητικό και τεχνοκρατικό κόσμο όπου σήμερα ζούμε, όπως ακριβώς περιγράφεται από τις μεγάλες - θεανθρωποκεντρικές μορφές των ποιητών: Γιώργου Σεφέρη: «Ο άνθρωπος θυθισμένος, μέσα στο σύγχρονο χάος, διψασμένος μέσα στην έρημο, δεν ξέρει τίποτα άλλο παρά σπασμένες εικόνες και ασυνάρτητα όνειρα, οπτασίες ή ε-

φιάλτες που κανένα γόνιμο συναίσθημα δεν μπορεί να ενώσει» και του Έλιοτ: «.....

Δεν έχει εδώ νερό μονάχα βράχια

.....

Αν είχε νερό εδώ πέρα θα στεκόμασταν να πιούμε.

Μέσα στα βράχια πως να σταθούμε πως να στοχαστούμε;

Με τη σκέψη του κλειδιού, καθένας βεβαιώνει τη φυλακή του»

-Βλέπω το καλλίρροο ποτάμι του άγιου των σκλάβων (Κοσμά του Αιτωλού) να πολεμά το θηρίο του Τυράννου μέσα στα ίδια του τα κέντρα. Να αφυπνίζει συνειδήσεις βεβαρυμένες. Να σφουγγίζει τα δάκρυα των σκλάβων. Να αναπτερώνει το φρόνημα των βασανισμένων. Να θερμαίνει το συναίσθημα των πιστών. Να σταματάει το κύμα του εξισλαμισμού. Να συμβουλεύει ολόκληρες ομάδες και τον καθένα χωριστά. Να ελευθερώνει δούλους. Να δίνει εκκλησιαστικά αντικείμενα στους πάμπτωχους ναούς της υπαίθρου. Να προστατεύει τα πολυπληθή και ξυπόλυτα ορφανά παιδιά, γιατί οι ήρωες πατεράδες τους είχαν φονευθεί από τον τύραννο. Να μιλάει με θέρμη στο λαό για την αξία των γραμμάτων, την αναγκαιότητα της Χριστιανικής Παιδείας και ανατροφής της νέας γενιάς, η οποία αργότερα δημιούργησε το θαύμα της επανάστασης και της ανάστασης του γένους μας. Να ελέγχει κάθε αταξία στα ήθη, κάθε αμαρτία που σκανδάλιζε το λαό. Κάθε αδικία η οποία γινόταν από τους πλούσιους και ισχυρούς του καιρού του σε βάρος του: «λαού του θεού». Να ελέγχει τους πλούσιους εκείνους που είχαν συμμαχήσει με τον τύραννο (Τούρκους και Ενετούς), όπως π.χ. στη Λάρισα, στην Κεφαλλονιά, στην Κέρκυρα κ.λ.π. Να καυτηριάζει τις ηθικές παρεκτροπές του ιερατείου και μάλιστα και των αρχιερέων. Να αφυπνίζει το λαό στην αλήθεια της ζωής και στην υπαρ-

ξιακή γνησιότητα. Να μιλάει Κοινωνικά: «οι προεστοί όπου είστε στα χωριά, αν θέλετε να σωθείτε, πρέπει να αγαπάτε όλους τους χριστιανούς καθώς και τα παιδιά σας και να ρίχνετε τα χρέη κατά δύναμη εκάστου, και να μη κάνετε φιλοπροσωπεία». Να κτίζει σχολεία (300) στα οποία τα ελληνόπουλα διδάσκονταν ανάγνωση και γραφή αν και ήταν πάμπτωχος και ακτήμων: «Εγώ αδελφοί μου, με τη χάρη του Κυρίου μας Ιησού Χριστού του Εσταυρωμένου και Θεού δεν έχω μήτε σακκούλα, μήτε σπιτι, μήτε κασέλα, μήτε άλλο ράσο απ' αυτό που φοράω, αλλά ακόμα παρακαλώ τον Κύριό μου μέχρι τέλους της ζωής μου να με αξιώσει να μη αποκτήσω σακκούλα, γιατί ωσάν κάμνω αρχή να πάρω άσπρα ευθύς έχασα τους αδελφούς μου και δεν ημπορώ και τα δύο, ή το Θεό ή το διάβολο». Να τον ακολουθούν έμποροι, κτίστες, αγιογράφοι, δασκαλοι, ιερείς, μοναχοί, και κοσμικοί για να διευκολύνουν τη σύσταση σχολείων (1300) και εκκλησιών.

Γυναίκες της Ηπείρου να καταθέτουν το στολισμό τους από τα κεφάλια, τα χέρια και τα στήθη τους υπέρ του γένους, υπέρ της ίδρυσης και λειτουργίας ελληνικών σχολείων (210). Να συνιστούν την εργασία. Ήθελε οι χριστιανοί σκλάβοι να αγαπούν την εργασία, να καλλιεργούν τη γή τους εντατικά και να φυτεύουν δένδρα: «οσοι δεν αγαπούν τα δένδρα και τα φυτά θα ζούν φτωχικά». Να κάνει θαύματα, να προφητεύει τα μέλλοντα. Να ανοίγει τα μάτια των Χριστιανών όχι σ' έναν ιδιωτικό Χριστό, καταφύγιο για τη λύση των προσωπικών μας προβλημάτων. Όχι σε ένα γλυκύ Ραββίνο της Γαλιλαίας, συγκαταβατικό, ζαχαρωμένο, όπως τον έκαναν: «οι δοκούντες άρχειν των Εθνών» και ο πολιτισμός της θηριώδους ατομοκεντρικής ευημερίας. Αλλά σε ένα Χριστό που να μπορεί να αφυπνίσει τη συνείδηση, τη γλώσσα της Θεολογίας, η οποία

είναι ριζοσπαστική και ασυμβίβαστη.
Να.... Να....

Τέλος να οδηγείται στο μαρτύριο του απαγχονισμού και μετά του πνιγμού σε ποταμό της Αλβανίας με τον ψαλμικό λόγο: «Διήλθομεν δια πυρός και ύδατος και εξήγαγες ημάς εις αναψυχήν».

Μακάρι η θυσία και το άγιο πνεύμα του άγιου να παραμείνουν αιώνια στον τόπο της θανάτου του και νάρθει σύντομα η ποθητή μέρα που οι εκκλησίες θα γεμίσουν πιστούς και οι καμπάνες θα καλέσουν τους χριστιανούς της βορείου Ηπείρου να συλλειτουργηθούν.

Ας γίνει το θαύμα σου άγιε, τουλάχιστο τώρα, που έγινε άρση του εμπόλεμου και άρχισε ήδη η πολιτική της καλής γειτνίασης με τη φίλη Αλβανική χώρα, με ένα κλήρο όμως κοντά στο λαό, κοντά στα βάσανά του, τους αγώνες και τις θυσίες του, όπως εσύ. Με έναν κλήρο που να διδάσκει στο λαό ότι ο λόγος του θεού, εκτός από δόγμα, λατρεία είναι και λατρεία μετά τη λατρεία στην πορεία του λαού του θεού, την οποία ο Απόστολος Παύλος ονομάζει «ζωντανή θυσία και λογική λατρεία». «Ο θεός, αδερφοί μας, έδειξε το έλεός του. Σας παρακαλώ, λοιπόν, να του προσφέρετε όλον τον εαυτό σας θυσία ζωντανή, άγια, ευπρόσδεκτη στο θεό. Αυτή είναι η πραγματική πνευματική λατρεία σας.....». Είναι ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, οικολογία, γενετική, πολιτική θεολογία, ψυχολογία του βάθους, ηθική καθαρότητα (ατομική και κοινωνική) των ουρανών κ.λ.π αλλά και οικονομικός υλισμός: «ο άνθρωπος είναι υποχρεωμένος να κερδίζει το ψωμί του με τον ιδρώτα του προσώπου του...» όπως πολύ σωστά γράφει ο βαθυστόχαστος Ρώσος Χριστιανός φιλόσοφος Νικόλαος Μπερδιάγεφ.

Να οδηγεί το λαό άφοβα και με χαρούμενη καρδιά στην καρδιά της ύλης. Γιατί: «... Ο χριστός με την ενσάρ-

κωσή του είναι μέσα στον κόσμο, ριζωμένος μέχρι την καρδιά του πιο μικρού ατόμου...», όπως παραστατικά γράφει ο σύγχρονος άγιος και Νομπελίστας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ειρήνης Αρχιεπίσκοπος της Βραζιλίας Ντόμ Χέλντερ Καμάρρα.

Μακάρι να γίνει το θαύμα σου και με την Τουρκία, η οποία σε οδήγησε στο μαρτύριο μαζί με τα 2 1/2 εκατομμύρια μάρτυρες, τους 10 πατριάρχες, τους 1000 επισκόπους και τους 10 χιλιάδες κληρικούς, ώστε:

«Μες του Αιγαίου τα νησιά - νερά αγγέλοι να φτερουγίζουν....»

ψέλνοντας και πάλι το: «...επιγής ειρήνη» που είναι η βρυσομάνα της ζωής. Γιατί και οι δυο λαοί είμαστε «ξυπόλυτοι» από τους αναγκαστικούς εξοπλισμούς, αφού ισχύει ακόμα το διαχρονικό μήνυμα: «Αν θέλεις ειρήνη παρασκεύασε πόλεμο».

Ζούμε σ' έναν αιώνια σύγχυσης ζωής, ευδαιμονιστικής αλλοτρίωσης, θανάσιμης ευζωίας, με απουσία στόχων και νοημάτων για την ανθρώπινη ύπαρξη. Για την κρίση αυτή του πολιτισμού μας, μεγάλη ευθύνη φέρνουν και η ηγεσία της Εκκλησίας και η θεολογική σκέψη. Γιατί άφησαν τον κόσμο χωρίς κέντρο και την ιστορία χωρίς νόημα και ελπίδα, χωρίς όραμα μεταμόρφωσης, χωρίς προσανατολισμό.

Νομίζω ότι είναι καιρός πια και η ηγεσία της Εκκλησίας και η θεολογική σκέψη, αφού αναβαπτιστούν και αντλήσουν άπειρα διδάγματα από την πνευματική και κοινωνική ζωή του αγίου και των Πατέρων της Εκκλησίας να έρθουν σε επαφή με τη σύγχρονη πραγματικότητα και την ίδια τακτική των Πατέρων, γιατί: «...οι Πατέρες που δημιούργησαν μια ζωντανή θεολογία κατανοούσαν τον κόσμο και την εποχή τους, μιλούσαν τη γλώσσα των καιρών τους. Γιατί η θεολογία δεν έχει στατικό αλλά

δυναμικό χαρακτήρα και είναι ζωντανή πραγματικότητα.

Δεν είναι μουσειακή κληρονομιά αλλά διαιωνιζόμενη ζωή του πληρώματος της Εκκλησίας. Ενσαρκώνεται κάθε εποχή στα σχήματα σκέψης και ζωής των καιρών όχι για να «συσχετισθεί» και να «μωρανθεί» το άλας, αλλά για να μπορεί να μιλήσει στον άνθρωπο και τις ανάγκες του. Αν κάποτε μίλησε τη γλώσσα των στωϊκών, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη κ.λ.π σήμερα πρέπει να μιλήσει τη γλώσσα των νέων καιρών και των συγχρόνων ρευμάτων».

Αδελφέ μου - Σήμερα που: «ο δρόμος πάει κι έρχεται και τ' όνειρο μπερδεύτηκε! Μια στάση εδώ, μιά στάση εκεί, φεύγει η ζωή σου σαν αστραπή...» από την πνευματική θολούρα, την πανσπερμία του αιώνα μας, αλλά και τα λάθη της ηγεσίας της Εκκλησίας - γύρεψε να βρεθείς μπροστά σ' αυτό το πανύψηλο κυπαρίσι της Ορθοδοξίας. Και αφού χαρείς τον ίσκιο του και πάρεις τη δροσιά του μη φύγεις. Γιατί, με τα μάτια της ψυχής του ανέβηκε στην πιο ψηλή κορυφή της ζωής και του γένους μας, καθότι:

«Φτερό στη ράχη του ο Σταυρός
κι όλο χυμάει τ' αφήλου
και σμίγει τους τρανούς αϊτούς
και τους τρανούς αγγέλους».

Γονάτισε σε στάση προσευχής και προσκύνα τα άγια τούτα βήματά του. Γιατί είχε το όνειρο και το όραμα που ένατενίζει το όλο, τη στάση και τη μαρτυρία που αγκαλιάζει τα πάντα: «Χριστός τα πάντα εν πάσι». «Η δέ ζωή του ήταν άγια, γήϊνη και ανθρώπινη μέσα στο ατέλειωτο μαρτυρολόγιο της αιματοστάλαχτης πορείας του ανθρώπου προς την αυτοσυνείδηση». Γιατί ο ταπεινός αυτός λευίτης και της δυναμικής παράδοσής μας και του γένους μας ή-

ταν ένα υψιπετής πνευματικός και μεταφυσικός δημιουργός, που: «...Αναζητούσε με αγωνία τις κρυφές πηγές της ανθρώπινης ψηχής, που χάνεται πίσω από τις μάταιες κατακτήσεις της ύλης. Το έργο του είναι μια εντατική ενατένιση, περισυλλογή και ορθοπραξία, μια αντανάκλαση του εσωτερικού του καθρέπτη. Είναι εικόνα τρυφερής και οδυνηρής μνήμης, μυστήριο του ανθρώπου και του σύμπαντος, ομορφιά της γής, του νερού, επίκληση και ακτινοβολία του γνήσιου ορθόδοξου ήθους, επιβίωση του χριστιανισμού, ψυχή, κράτιστη και υπέρτατη αξία του πολιτισμού μας, λόγος, φως, γλυκόηχη αρμονία που τιμά το θεό και τον άνθρωπο όταν είναι άνθρωπος αλήθεια και όνειρο».

Ντομ Χέλντερ Καμάρα:
Αρχιεπίσκοπος Βραζιλίας,
Βραβείο Νόμπελ Ειρήνης
και ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Το 1974 (10 Φεβρουαρίου).

ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Στις 16/10/88 έκλεισαν 44 χρόνια από τη μάχη της Αγ. Τριάδας. Τιμώντας τη μνήμη των παλικαριών που έδωσαν τη ζωή τους εκείνο το πρωί του Οκτώβρη, αναδημοσιεύουμε μερικά αποσπάσματα από το τελευταίο βιβλίο του Σ. Τουφίδη «ΑΓΩΝΕΣ ΚΑΙ ΘΥΣΙΕΣ»

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ — ΗΡΩΕΣ

(Αγ. Τριάδα Κόνιτσας, 16 - 10 - 44)

Ο Οκτώβρης του 1944, ήταν ο μήνας της λευτεριάς για την Ελλάδα. Οι Γερμανοί, βλέποντας τις μεραρχίες του κόκκινου Στρατού να πλησιάζουν στα Βαλκάνια και φοβούμενοι κύκλωση (από τη θάλασσα έρχονταν οι Άγγλοι) και εκμηδενισή τους, επιτάχυναν την αποχώρησή τους από τη χώρα μας.

Στις 16 Οκτώβρη έφευγαν και από την Κόνιτσα. Ο Ε.Λ.Α.Σ γνωρίζοντας, από πληροφορίες των οργανώσεων, για τη συγκεκριμένη μέρα αποχώρησης των Γερμανών, προώθησε τμήματα του 85ου Συντ/τος γύρω από την πόλη, με σκοπό να πιέσουν τους Γερμανούς να φύγουν εσπευσμένα, ώστε να μην προλάβουν να κάνουν σοβαρές ζημιές στην πόλη ή να πάρουν μαζί τους ομήρους.

Τμήμα μ' επικεφαλής το Μετσοβίτη (Κ. Κηπουρό), τα μεσάνυχτα της παραμονής έφτασε στα λοφάκια της Αγίας Τριάδας (κάτω από την Ηλιόρραχη) και έστησε ενέδρα κατά μήκος του δρόμου. Οι διμοιρίες με τις ομάδες τους, έπιασαν θέσεις μέσα στις κουμαριές και στους όχθους των χωραφιών και περίμεναν ώσπου να ξημερώσει. Στο σημείο της-ενέδρας, ο δρόμος έχει μια στροφή και τ' αυτοκίνητα αναγκαστικά κόβουν ταχύτητα. Τα χωράφια είναι χαμηλότερα από το δρόμο και στη θέση, που είναι το χωράφι του Δ.Λάππα υπάρχει ένα γεφυράκι για να περνούν τα νερά προς το ποτάμι. Εκεί στο γεφυράκι τοποθετήθηκαν τέσσερις αυτοματιστές, που θα χτυπούσαν τους μοτοσικλετιστές, οι οποίοι συνήθως προηγούνταν των γερμανικών αυτοκινήτων. Ήταν ο Παναγιώτης Καραγιάννης από τη Ζέρμα, ο Βασίλης Σπανός από το Πεκλάρι, ο Γιάννης Γάκης και ο Αλέκος Ντάφλης από την Κόνιτσα.

Κοντά στην Αγ. Τριάδα, έπιασε θέση ο Γρηγόρης Αραμπατζής από τα Καβάσιλα μ' ένα πολυβόλο. Καμουφλαρισμένοι οι αντάρτες στους γύρω κουμαρόλοφους, περίμεναν ανυπόμονα το ξημέρωμα για να δώσουν ένα τελευταίο μάθημα στο μισητό εχθρό, που επι τριάμιση χρόνια ταλάνισε τον τόπο μας.

Ξημέρωσε. Από την Κόνιτσα ακούστηκε βουητό αυτοκινήτων, που όλο πλησίαζε. Και τότε εμφανίστηκε ένας απροσδόκητος εχθρός από τον κάμπο μια πυκνή ομίχλη, που ξαπλώνονταν σιγά σιγά, ξακρίζοντας προς τη δημοσιά. Σε λίγο μια αχλή γκρίζα σκέπασε όλο το τοπίο, κάμπο και λοφοπλαγιές.

Διαβολική συγκαιρία: τότε έφτασε στο σημείο της ενέδρας και η γερμανική φάλαγγα..

Ο Νικόλας Μουρεχίδης από την Κόνιτσα αφηγείται:

«...Κινήσαμε από τη Ζέλιστα και φτάσαμε στην Αγ. Τριάδα 3-4 τα χαράματα, όλος ο λόχος. Πιο πέρα από την Αγ. Τριάδα, κοντά στο δρόμο, έστησε ο Αραμπατζής το πολυβόλο κι εγώ ήμουν γεμιστής. Καθώς ξημέρωσε, έπεσε μια αντάρα που δε βλέπαμε ούτε τη μύτη μας.

Άξαφνα ακούστηκε μια μοτοσικλέτα και πίσω της ακολουθούσε έν' αυτοκίνητο, που μάζευε το καλώδιο από το δρόμο.

Μόλις έφτασαν στη στροφή, ακούστηκαν ριπές από στεν και ο Αραμπατζής έριξε μια ριπή και σταμάτησε, γιατί δεν έβλεπε μες στην καταχνιά. Αμέσως οι Γερμανοί άρχισαν να πυροβολούν και φούντωσε η μάχη. Σε μια στιγμή ακούω: «Ωχ μάνα μ'» «Σύρε κάτω να δεις», μου λέει ο Αραμπατζής. Παίρνω κι εγώ την αραβίδα μου και κατεβαίνω στο δρόμο. Βλέπω ένα Γερμανό που έριχνε προς τα χωράφια, τον ζωγώνω και τον ξεμπερδεύω. Ήρθαν κι άλλοι δικοί μας στο δρόμο και μαζέψαμε πράγματα και νεκρούς. Είδα τον Ανθ/γο Κοντοκάλη νεκρό που τον πήραν μαζί με άλλους προς τα Καβάσιλα.

Δυο Γερμανοί ξέφυγαν και ειδοποίησαν στην Κόνιτσα. Τότε μας έβαλαν με τα κανόνια, αλλά δεν πάθαμε καμιά ζημιά.

Στο μεταξύ δυνάμεις του 85 Συν/τος του Ε.Λ.Α.Σ μ' επικεφαλής τον Γ. Αναγνωστάκη και τον Λ. Βλάχο, έφτασαν στον Άι - Λιά της Κόνιτσας και έριξαν μερικά βλήματα με τους όλμους (τα λάφυρα από το εγχείρημα στο Χάνι Καλλιθέας), αναγκάζοντας έτσι τους Γερμανούς να φύγουν μια ώρα αρχίτερα...»

Οι Γερμανοί έφυγαν, η λευτεριά ξαναγύρισε στη ματωμένη και καταστρεμμένη πατρίδα μας. Με πανηγυρικό εκκλησιασμό στη Μητρόπολη και λόγο από το δάσκαλο και καπετάνιο του Ε.Λ.Α.Σ Λάμπρο Βλάχο, με παρέλαση αντάρτικων τμημάτων στην κεντρική πλατεία της Κόνιτσας και παραλήρημα ενθουσιασμού του λαού της περιοχής, γιορτάστηκε η απελευθέρωση. Όμως από το χαμό των εφτά παλικαριών στη μάχη της Αγίας Τριάδας - της τελευταίας μάχης του πολέμου - μια σκιά θλίψης βαραίνει τις καρδιές των συναγωνιστών τους, του 85 Συν/τος και των οικογενειών τους. Ένας μεγάλος πόνος γι αυτούς τους διαλεχτούς λεβέντες, που είχαν δώσει τόσες και τόσες μάχες με τον εχθρό κι ήταν γραφτό να πεθάνουν, ακριβώς πάνω στο γλυκοχάραμα της λευτεριάς.

Τιμή και δόξα στους ήρωες, ας είναι αθάνατη η μνήμη τους στις γενιές του μέλλοντος. Παραθέτουμε τα ονόματά τους:

1. **Κοντοκάλης Γιάννης**, 30 ετών από την Αρίστη Ζαγορίου.
  2. **Μακρής Κώστας**, 22 ετών από τη Δροσοπηγή (Κάντσικο) Κόνιτσας
  3. **Μήτσιου Δημήτρης**, 21 ετών από την Εξοχή Κόνιτσας.
  4. **Μουστάκας Δημήτρης**, 24 ετών από το Παλαιοσέλι Κόνιτσας.
  5. **Ξεφτέρης Βασίλης**, 22 ετών από το Γανναδιό Μόλιστας - Κόνιτσας
  6. **Παπιάς Λευτέρης**, ετών 22 από το Μεγ.Περιστέρι Μετσόβου.
  7. **Χατζής Αλέξης**, 19 ετών από την Πηγή (Πεκλάρι) Κόνιτσας.
- Είναι πια, καιρός να τους τιμήσουμε και μ' ένα μνημείο στον τόπο της θυσίας τους.

Καλά τα χρήματα τα έβαλε η μπείσσα. Ποιός όμως μάστορας ήταν αυτός που συνέλαβε τη μορφή του γεφυριού και τελικά το έστησε; Τουλάχιστον απ' όσα εγώ ξέρω και άκουσα να συζητούνται στο χωριό μου κανείς δεν γνωρίζει. Θέλω να πιστεύω ότι είναι έργο ντόπιων Καντσιωτών μαστόρων, επειδή, από όλα τα γύρω από τη γέφυρα χωριά, είναι το μόνο που οι άνδρες του, από τα παλιά εκείνα χρόνια, ασχολούνταν με την τέχνη του μάστορα κτίστη και του μαραγκού ξυλουργού, ενώ στα άλλα χωριά κύρια ασχολία είχαν και έχουν την κτηνοτροφία και την γεωργία. Οπωσδήποτε το έργο απαιτούσε μια τεχνογνωσία στην λιθοδόμηση, στη κατασκευή βαρέων ικριωμάτων υψηλής ακριβείας και στην πρακτική αριθμητική, με τους εμπειρικούς τύπους που χρησιμοποιούν οι μάστοροι στην πράξη, η οποία ήταν απαραίτητη για την χάραξη τόσο μεγάλων τόξων και μάλιστα όχι κυκλικών. Θέλω να πιστεύω ότι όλα αυτά συνυπήρχαν τότε στο Κάνσικο και εξηγούμαι.

Αρχικά το κτίσιμο της πέτρας ήταν επάγγελμα που ασκούνταν ανέκαθεν στο χωριό, όπως και σε πολλά άλλα της επαρχίας μας και νομίζω ότι αυτό το στοιχείο δεν αμφισβητείται από κανέναν. Λέγεται όμως και είναι σωστό ότι, επειδή στο χωριό υπήρχαν πολλά αμπέλια και υπήρχε διαθέσιμη ξυλεία στα γύρω δάση, πολλοί άνδρες ασκούσαν το επάγγελμα του ξυλουργού, με ειδικευση στην κατασκευή των βαρελιών. Μάλιστα στην εποχή του τρύγου ταξιδεύανε σε νησιά, όπου με αμοιβή ασκούσαν το επαγγελμα τους. Έτσι πολλοί έξυπνοι απ' αυτούς γνώριζαν πιθανώς εμπειρικούς τύπους για την σχεδίαση και κατασκευή τόξων και ήσαν ικα-

νοί να τα εφαρμόσουν στο έργο. Το επάγγελμα του ξυλουργού βαρελά έπαψε να ασκείται στο Κάντσικο και έμεινε μόνο το επάγγελμα του μάστορα κτίστη επειδή, όπως αναφέρει ο προφορικός λόγος, σε κάποιο ναύαγιο πλοίου με το οποίο ταξιδεύανε σε οينوπαραγωγικό νησί για κατασκευή ή επισκευή βαρελιών πνίγηκαν πάρα πολλοί. Εκτιμώ ότι το ατυχές συμβάν έγινε γύρω στα 1850 και το πλοίο ταξίδευε μέσω Πρεβέζης για Κεφαλλονιά ή Ζάκυνθο, χάθηκαν δε γύρω στους 50 βαρελάδες και το χωριό γέμισε χήρες και ορφανά. Έκτοτε εγκατέλειψαν αυτή την απασχόληση και έμειναν καθαροί πετράδες μάστοροι. Σημειώνω εδώ, για όσους δεν γνωρίζουν ότι όλη η έκταση, πολλές εκατοντάδες στρέμματα, κάτω από το χωριό και μέχρι το ποτάμι ήταν κατάφυτη από αμπέλια. Ο καθηγητής της Γεωπονικής Σχολής Θεσσαλονίκης ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ στο βιβλίο του «Αμπελουργία» αναφέρει ότι η φυλλοξήρα διαδόθηκε στην Ήπειρο, μέσω Δυτικής Μακεδονίας, το 1927 και ότι προσέβαλε πρώτα τα αμπέλια του χωριού Κάντσικου. Από τότε η αμπελουργία περιορίστηκε σε πολύ μικρές εκτάσεις, αλλά υπάρχει ακόμη. Πάντως, όποιος και να την έστησε, ήταν μάστορας με πολύ μεράκι και το δημιουργήμα του διαλαλεί μέχρι τώρα την αξιοσύνη του. Να δούμε όμως μερικά από τα τεχνικά στοιχεία που συνθέτουν το έργο και να αναφερθούμε σ' αυτά.

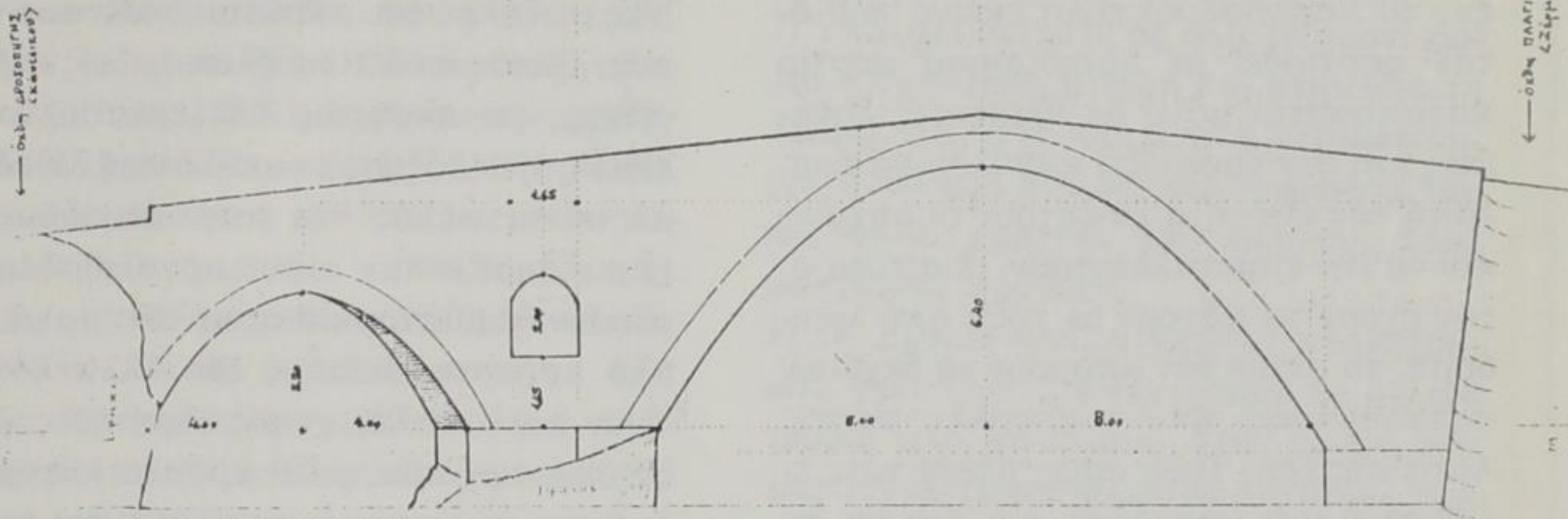
Η θέση όπου κατασκευάστηκε ορίστηκε οπωσδήποτε από την μορφολογία του εδάφους στις δυο όχθες, γιατί είναι το στενότερο σημείο και έτσι δεν υπήρχαν πολλά περιθώρια για εναλλακτικές λύσεις. Η παρουσία στην όχθη της Δροσοπηγής βραχώδους ακρόβαθρου καθώς και η ύπαρξη εντός της

κοίτης του ποταμού εμφυτευμένου φυσικού βράχου καταλλήλου για στήριξη μεσόβαθρου ξεκαθάρισε εξ αρχής το θέμα της θέσης από τεχνική άποψη. Η ευθυγραμμία που ενώνει τους δυο παραπάνω βράχους καθόρισε τον κατά μήκος άξονα της γέφυρας, ο οποίος δεν είναι κάθετος - γωνία 90 μοιρών προς - την διεύθυνση ροής του ποταμού, αλλά έχει κάποια απόκλιση - η γωνία είναι 75 μοίρες, - που είναι ορατή και δείχνει την λοξότητα που πράγματι υπάρχει. Επί πλέον αυτή η θέση εξυπηρετούσε άνετα την επικοινωνία του Κάντσιακου με εγγύς ευρισκόμενα έναντι, χωριά Ζέρμα και Λυκόρραχη και με το Μοναστήρι της Ζέρμας. Πιθανολογώ ότι και πριν την κατασκευή της υπάρχουσας μόνιμης γέφυρας οι ντόπιοι θα στήνανε στη συγκεκριμένη θέση πρόχειρες ξύλινες γέφυρες για την επικοινωνία των δυο όχθων, επειδή είναι η μόνη θέση που μπορεί να δεχθεί μια κάπως ασφαλή γεφύρωση με ξυλοδοκούς και δεν φαίνεται λογικό να δεχθούμε ότι σ' όλη τη διάρκεια των χειμερινών μηνών η επαφή των ανθρώπων στις δυο όχθες διακόπτονταν. Η θέση μάλιστα οπωσδήποτε ικανοποιεί και τα δεδομένα του παραπάνω αναφερόμενου μύθου, που αναφέρεται στη μπίσσα και τη χρηματοδότηση το έργου.

Τα ανοίγματα που έπρεπε να γεφυρωθούν ήταν ανάμεσα στην όχθη Δροσοπηγής και στο μεσαίο βραχώδες μεσοβάθρο, μήκους 8.00 μ και μεταξύ του παραπάνω μεσόβαθρου και της όχθης της Ζέρμας, μήκους 16.00 μ. Στην όχθη της Ζέρμας κατασκευάστηκε λιθόδημητο ακρόβαθρο, γιατί το έδαφος είναι ασταθές και γαιώδες. Η γεφύρωση, πολύ σοφά, έγινε από τον πρωτομάστορα με την κατασκευή δυο τόξων, ενός μικρού στο πρώτο άνοιγμα με βέλος 3.20 μ. και ενός μεγαλύτερου στο δεύτερο με βέλος 6.40 μ, δηλ. σε μια σχέση αναλογίας μεταξύ των 1:2. Ο μαθηματι-

κός αυτός λόγος 1:2, που με σχολαστική ακρίβεια τηρήθηκε στη σχέση των διαστάσεων των δυο τόξων, είναι ένα σημείο άξιο ιδιαίτερης προσοχής, και φανερώνει ότι αυτός που την έκτισε είχε ξεχωριστή διαίσθηση της αρμονίας που πρέπει να έχει και να δείχνει η μορφολογία ενός ανθρώπινου δημιουργήματος, ώστε να ταιριάζει στο περιβάλλον και να είναι με ευεξία δεκτό από τις ανθρώπινες αισθήσεις. ΕΥΓΕ λοιπόν και πάλι ΕΥΓΕ στον άγνωστο πρωτομάστορα που είχε μέσα του τέτοιες καλλιτεχνικές κλίσεις, τις οποίες δεν θα περίμενε κανείς από τους, απλούς ασπούδαχτους πετράδες μαστόρους της εποχής του. Να όμως που είναι αληθινό και δείχνει όλη την ευαισθησία αυτών των δημιουργών μαστόρων.

Εκείνο όμως που τουλάχιστον εμένα με ξενίζει και με κάνει να απορώ είναι η μορφή των δυο τόξων και εννοώ τη γεωμετρία αυτών. Το ευκολότερο καμπύλο σχήμα είναι ο κύκλος και τέτοιο θα περίμενε κανείς να είναι το σχήμα των δυο τόξων. Όχι όμως δεν είναι. Γι' αυτό, σαν τεχνικός που είμαι και γνωρίζω να κρίνω την κατάλληλη στατική μορφή των φορέων, θα γράψω εδώ ένα κεφαλαίο ΕΥΓΕ γι' αυτόν που τότε έστησε το γεφύρι. Ερευνώντας το μεγάλο τόξο βρήκα ότι έχει μορφή παραβολικής καμπύλης, που ανταποκρίνεται πλήρως στο μαθηματικό τύπο $\chi^2 = 10\chi y$, ο οποίος γράφεται στην απλούστερη μορφή $Y = 0, 10 * X * X$, όπου η αρχή των συντεταγμένων είναι η κορυφή της παραβολής η κλείδα του τόξου, ο άξονας των X είναι οριζόντιος και ο άξονας των Y είναι κατακόρυφος με θετική φορά προς τα κάτω. Είναι μια άψογη αισθητικά και εξαιρετικά εύκολη στην εφαρμογή της καμπύλη, που με περισπούδαστη θα έλεγα κρίση διαλέχτηκε εδώ από τον πρωτομάστορα. Δίδει χαμηλά και με περισσή χάρη τόξα και επι

0,5M ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑ. 1:100

πλέον στην εφαρμογή της ο κτίστης εμπειρικά ξέρει ότι ένα άνοιγμα π.χ. 4,00 μ. από τον κατακόρυφο κεντρικό άξονα του τόξου - σήμερα θα γράφαμε $X=4,00$ πρέπει να βρίσκεται σε απόσταση από την κορυφή, που θα τη βρούμε αν πολλαπλασιάσουμε το 4,00 με τον εαυτό του και πάρουμε το $1/10$ του γινομένου δηλ $(4,00 \cdot 4,00) \cdot 0,10$. Πιστεύω ότι έτσι πρακτικά εφαρμόσανε την παραβολή, γιατί ιδιαίτερες μαθηματικές γνώσεις σίγουρα δεν υπήρχαν, αφού τότε δεν είχε διαμορφωθεί σαν μαθηματική επιστήμη ούτε καν η γνωστή σήμερα σε όλους άλγεβρα και επι πλέον κανείς μάστορας δεν θα γνώριζε πώς βγαίνει η τετραγωνική ρίζα ενός αριθμού, για να σκεφθούμε ότι πιθανώς να λογαριάζανε και αντίστροφα. Σίγουρα θα πρέπει να θαυμάζει κανείς αυτούς τους απλούς δημιουργούς, που χωρίς να το ξέρουν, εφαρμόζοντας πρακτικούς κανόνες δόμησης τόξων, τους οποίους πιθανώς διδάχτηκαν από την πείρα των παλαιότερων, χειρίζονταν μορφές καμπυλών που πολύ αργότερα θα διατυπώσει ολοκληρωμένα και με σαφήνεια η μαθηματική επιστήμη.

Θα ήθελα να αναφέρω πρόσθετα ότι η επιλογή της χαμηλωμένης παραβολικής καμπύλης για τη μόρφωση του τόξου είχε σαν αποτέλεσμα να προκύψει πολύ μικρή κλίση στη στέψη της γέφυρας, μικρότερη από 10%, ώστε να διευκολύνεται τα μέγιστα η βατότητα και η διέλευση πεζών και ζώων. Το πλάτος της στέψης είναι στην κορυφή του μεγάλου τόξου 2,75 μ. μετρούμενο έξω έξω, δηλ. αρκετό για την ασφαλή διέλευση των περαστικών. Αυτά, σε συνδυασμό με την τήρηση του λόγου 1:2 μεταξύ των τόξων, συνετέλεσαν στο να δώσουν ένα απλωτό κάπως σχήμα στη μορφή της, ώστε να μη προβάλλει άχαρα προς τα επάνω η κορυφή της, ικανοποιώντας το βλέμμα των απαιτητικών και κερδίζοντάς την αγάπη της φύσης. Θα θυμήσω εδώ έναν κανόνα της δομικής που λέγει πολύ σωστά ότι «ό,τι δεν ταιριάζει στη φύση θα το εξαφανίσει μόνη της». Το γεφύρι ταιριάζει όμως και η φύση το δέχτηκε, το αγκάλιασε και το προστάτεψε μέχρι τώρα, γιατί είναι πλέον ένα με αυτήν, έγινε το ίδιο φύση αλλά και ιστορία.

Έχουμε όμως και ένα στοιχείο, από την σημερινή βέβαια επιστήμη της δομικής στατικής, που λέγει ότι, απ' όλα τα τόξα, το παραβολικό είναι εκείνο που όταν φορτισθεί με ομοιόμορφο φορτίο καταπονείται μόνο με θλιπτικές δυνάμεις και δεν εμφανίζει καθόλου κάμψη. Αυτή την ιδιότητα επιζητούν οι μηχανικοί να την εκμεταλλευτούν, ιδιαίτερα όταν έχουν να κάνουν με τόξα από λιθοδομή, τα οποία δεν μπορούν να δεχθούν καταπονήσεις από καμπτικές ροπές. Αυτά σήμερα. Πώς όμως ήξερε τότε εκείνος ο αρχιμάστορας που έστηνε τη γέφυρα ότι ίσχυε ο παραπάνω κανόνας της στατικής; Είναι να μην απορεί κανείς; Προσωπικά μένω εκθαμβος και πιστεύω ότι εκείνοι οι μαστόροι κουβαλούσαν μέσα τους την προφορική μαστορική πείρα αιώνων, την οποία και εφαρμόζανε όταν είχαν την κατάλληλη ευκαιρία, όπως εδώ.

Κάνω εδώ μια σπουδαία σημείωση για τους ερευνητές λέγοντας, ότι όλα τα γεφύρια που γνωρίζω Κόνιτσας, Ζαγορίτικα, Άρτας κ.λ.π έχουν, χωρίς καμμία εξαίρεση, κυκλικά τόξα, ενώ εδώ στο γεφύρι της Δροσοπηγής έχουμε μια σπουδαία από κάθε άποψη εξαίρεση, προς το καλύτερο βέβαια, με εφαρμογή παραβολικών τόξων. Η ερώτηση που αμέσως γεννιέται είναι ΓΙΑΤΙ; Τι έκανε τους δημιουργούς της να διαφοροποιηθούν από τους άλλους αρχιμαστόρους γεφυροποιούς και να χρησιμοποιήσουν νεα βελτιωμένα στοιχεία και από πού τα γνώριζαν; Θέλει ψάξιμο το θέμα και πολύ κριτική έρευνα για να βρεθεί η αιτία και η ρίζα αυτής της διαφοράς, γιατί εδώ έχουμε χρήση καθαρά μαθηματικών σχέσεων, όπως αναλογιών «λόγων» και παραβολικών τόξων.

Η γέφυρα είναι κτισμένη με τοπικά υλικά, δηλ. πέτρα από το ποτάμι και τα γύρω ρέματα με ισχυρό ασβεστοκόκκιο. Η ασβέστη σίγουρα πρέπει να εί-

ναι τοπικής παρασκευής, γιατί πάντα στον τόπο μας φτιάχνανε ασβέστη με ασβεστόλιθους που καίγανε σε ασβεσταριές με ξύλα, που πλούσια διέθεται ο τόπος. Εκτός από τους πλακοειδείς ευμεγέθεις και ελαφρώς επεξεργασμένους λίθους των τόξων, οι υπόλοιπες λιθοδομές είναι απλές και στην οικοδομική χαρακτηρίζονται σαν αργολιθοδομές φέρουν δε μύστρισμα αρμολόγημα με απλό ασβεστοκόκκιο. Με άλλα λόγια είναι πολύ απλό, χωρίς ιδιαίτερες λαξεύσεις των λίθων και πρόσθετα στολίδια, που άλλωστε δεν χρειάζονται σε ένα τέτοιο έργο. Το βατό δάπεδο της στέψης είναι και αυτό καμωμένο από λιθόστρωτο με μικρούς αναβαθμούς για την κάλυψη της κλίσης. Στο ακρόβαθρο της όχθης προς Κάντσικο και στο μεσόβαθρο και τα δυο είναι βράχος, σκάφτηκε ο βράχος και η θεμελίωση έγινε πολύ σωστά με ενσωμάτωση της λιθοδομής βαθειά μέσα στην μάζα του βράχου, γιατί η ορμή και η διαβρωτική δύναμη του ποταμού είναι εξαιρετικά έντονη.

Ακόμη ο κατασκευαστής είχε την πρόνοια να κατασκευάσει στη λιθοδομή του μεσόβαθρου, σε υψηλότερη θέση, ένα μικρό παραθύρο με κυκλικό τόξο για πρέκι, διαστάσεων 1,65 μ πλάτος και 2,00 μ ύψος. Αυτό είχε σαν σκοπό να εκτονώσει την ώθηση που δέχονταν το μεσόβαθρο, όταν τα νερά του ποταμού βρίσκονταν στην υψηλή στάθμη πλημμύρας και πίεζαν έντονα το κάπως ευρύ μέτωπο του μεσόβαθρου, δηλ. ενεργούσε σαν μια ασφαλιστική δικλείδα για μείζονα ασφάλεια. Επίσης η κατασκευή μπροστά στο μεσόβαθρο συμπαγούς διέδρης γωνίας, ίχνη της οποίας σώζονται μέχρι το ύψος της ποδιάς του παραθύρου, βοηθούσε στην ανετότερη και χωρίς περιδινήσεις παροχέτευση του νερού προς τα ανοίγματα των δυο τόξων. Ακόμη το ίχνος του κτιστού μεσόβαθρου προς την πλευρά του μικρού

τόξου κατασκευάσθηκε παράλληλο προς τη διεύθυνση ροής του ποταμού, με αποτέλεσμα οι δυο όψεις αυτού του τόξου να εμφανίζουν κάποια λοξότητα μεταξύ των. Πολλοί γέροντες μαρτυρούν μάλιστα ότι αρκετές φορές το νερό περνάει μέσα από αυτό το μικρό παράθυράκι, του οποίου η ποδιά ευρίσκεται σε ύψος 1,65 μ. από τη στάθμη - αλφαιδιά στην οποία θεμελιώνονται τα δυο τόξα. Το σημειώνω αυτό εδώ, για να εκτιμηθεί πόση μεγάλη παροχή νερού είχε και έχει ο Σαραντάπορος σε στάθμη πλημμύρας, που σε συνδυασμό με την έντονη κλίση στη ροή του είχε σαν αποτέλεσμα τη διάβρωση και την αστάθεια της κοίτης με εκτεταμένες αλλουβιακές αποθέσεις, ώστε να αναφέρεται σήμερα στη σχετική βιβλιογραφία σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του φαινομένου. Ύστερα απ' αυτό ας μετρήσουμε τον κίνδυνο και την τεράστια ευθύνη που αναλάμβανε εκείνος ο τολμηρός αρχιμάστορας κτίστης του γεφυριού και πόσο σοφή ήταν η ιδέα να κατασκευάσει εκείνο το μικρό παράθυρο στο μεσόβαθρο. Τελειώνω εδώ με τα τεχνικά στοιχεία, γιατί σε πάρα πολλούς οι αριθμοί προκαλούν ένα μαθητικό αλλεργικό σύνδρομο. Εξάλλου αν δημοσιεύσετε και το σχέδιο το οποίο σας εσωκλείω οι αναγνώστες θα δουν όλα τα σχετικά που αναφέρονται παραπάνω και θα έχουν μια εποπτεία της όλης κατασκευής.

Επιμένω να ονομάζω το γεφύρι «Καντσιώτικο γεφύρι», ενώ είναι γνωστό σε πολλούς σαν «γέφυρα Ζέρμας», μάλιστα και σε εκπομπή της Ελληνικής Τηλεόρασης έτσι, εσφαλμένα αναφέρθηκε. Αυτό το κάνω όχι τόσο επειδή είμαι Καντσιώτης, αλλά επειδή έτσι εκτιμώ ότι είναι το σωστό και εξηγούμαι γιατί:

1) Όλα όσα παραπάνω αναφέρονται ε-

πιβεβαιώνουν την τοπική παράδοση που θέλει το γεφύρι Καντσιώτικο.

2) Υπάρχει διάχυτη σε όλα τα γύρω χωριά η αντίληψη, ακόμη και στην ίδια τη Ζέρμα, ότι το γεφύρι είναι Καντσιώτικο, μια αντίληψη που δε διαμορφώθηκε τώρα, αλλά κρατάει από εκείνους τους μακρινούς χρόνους.

3) Οι Ζερμωτινοί, ανέκαθεν κτηνοτρόφοι, φρόντιζαν να διατηρούν το ξύλινο γεφύρι στο «στόμιο», στην έξοδο του φαραγγιού (μπουγάζι) του ποταμού, στα σύνορα τους με το Επταχώρι, επειδή απέναντι είχαν δική τους έκταση, (Κούτσουρο, Κοσάρτσικο), όπου και έβοσκαν τα κοπάδια τους. Με το Καντσιώτικο γεφύρι δεν ασχολούνταν, ούτε τους ενδιέφερε άλλωστε και τόσο έντονα.

4) Το κύριο μονοπάτι κυκλοφορίας κατά μήκος του Σαραντάπορου, κατά τους χειμερινούς τουλάχιστον μήνες, ήταν πάντα στην προσήλια πλευρά της Ζέρμας, εκεί όπου σήμερα είναι η ασφαλτοστρωμένη εθνική οδός. Οι Καντσιώτες λοιπόν είχαν ανάγκη πρόσβασης σ' αυτό το μονοπάτι και έπρεπε να κατασκευάσουν το γεφύρι, όπως και έκαναν.

5) Το ενδιαφέρον και η μέριμνα των Καντσιωτών για την τύχη του γεφυριού είναι αδιάπτωτο ανέκαθεν, ενώ ελλείπει παντελώς από τους έναντι γείτονες Ζερμωτινούς. Αναφέρω εδώ τη γενική επισκευή που έγινε λίγο πριν από το 1930 και εκτελέσθηκε εξολοκλήρου από Καντσιώτες μαστόρους. Μάλιστα ζει ακόμα ο γέροντας μάστορας Γιώργος Σιούτης (Καζάκης), που τότε, νέο μαστοροπαίδι, τον κρεμάσανε από ένα σχοινί δεμένο στη μέση του και έτσι μεταίωρος αρμολογούσε την κάτω πλευρά του μεγάλου τόξου.

6) Κυκλοφορεί ότι, σε κάποια παλιά απογραφή, οι δημόσιοι καλαμαράδες απογραφείς, θέλοντας να καταγράψουν το έργο, ρώτησαν κάποιον βοσκέ

(Τσάγκα ονόματι και φυσικά ήταν από τη Ζέρμα), που εκεί κοντά έβσκε το κοπάδι του, σε ποιο χωριό ανήκει η γέφυρα και αυτός όπως φαίνεται, όντας υπερ το δέον πατριώτης, είπε το ανιστόρητο, ότι είναι Ζερμωτική. Πιστεύω ότι το παραπάνω λέγεται εντελώς σκωπτικά, αλλά αποδίδει την κάποια πικρία των Καντσιωτών για το λάθος που έγινε και διαιωνίζεται. Όλα τα παραπάνω νομίζω ότι καταδείχνουν την Καντσιώτικη ταυτότητα του γεφυριού, αν όμως υπάρχουν αντιρρήσεις ας γράφουν εδώ για να υπάρξει σχολιασμός και κριτική.

Ακόμη και σήμερα όλοι οι Καντσιώτες νιώθουν ότι το γεφύρι είναι του χωριού τους και με πρωτοβουλίες της Αδελφότητας και της Κοινότητας προσπαθούν και μεριμνούν για την διάσωση, συντήρηση και προβολή του γεφυριού. Αναφέρω εδώ ότι ο γράφων, ενεργώντας για λογαριασμό της Αδελφότητας, έκανε πλήρη αποτύπωση του έργου, η οποία υποβλήθηκε αρμοδίως (Υπηρεσία Νεωτέρων Μνημείων Ιωαννίνων) και ζητήθηκε, τόσο από την Αδελφότητα όσο και από την Κοινότητα, να κηρυχθεί το γεφύρι «διατηρητέο μνημείο», ώστε με κρατική μέριμνα του λοιπού να συντηρείται. Ακόμα όμως δεν φάνηκε ούτε ίχνος απ' αυτήν την αναμενόμενη κρατική φροντίδα. Έτσι συνεχίζεται η φθορά και βλάβη του έργου, που οφείλεται κυρίως στη μη συντήρησή του. Όταν θα βρίσκεται σε κατάσταση κατάρρευσης τότε θα είναι αργά για δάκρυα, ενώ τώρα χρειάζονται λίγες σχετικά δαπάνες. Γι' αυτό κάπου στην αρχή έγραψα να μη εξειδικεύει το περιοδικό σας «την κρούση του κώδωνα κινδύνου» μόνο για τη γέφυρα της Κόνιτσας, αλλά να γενικέψει κάπως το θέμα, εφ' όσον, υπάρχουν και αλλού τέτοιες ανάγκες.

Για την πολύ πρόσφατη ιστορία του γεφυριού αναφέρω λίγα που έμαθα στις καλοκαιρινές επισκέψεις μου στο

χωριό. Η ύπαρξη και διατήρηση του γεφυριού οφείλεται και σε κάποια «καλή τύχη» που το προστατεύει. Το 1917, την εποχή της θανατηφόρου ασιατικής γρίπης και του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, στο χωριό μας είχε στρατοπεδεύσει για πολλούς μήνες σύνταγμα Γαλλικού στρατού, με σκοπό να εμποδίσει οποιαδήποτε κίνηση των αντιπάλων δυνάμεων από το μέτωπο της Μακεδονίας προς την Ήπειρο. Σε μια τέτοια εξέλιξη, είναι λογικότατο, οι Γάλλοι να σχεδιάζανε την καταστροφή της γέφυρας. Τίποτε δεν έγινε και έτσι γλύτωσε το γεφύρι. Τον καιρό πάλι του πολέμου του 1940 ήταν στα σχέδια του δικού μας στρατού, άμα χτυπήσουν οι Ιταλοί τα παραμεθόρια φυλάκια και υποχωρήσουν μετά από την πρώτη αντίσταση, να ανατιναχθεί το γεφύρι, ώστε να παρεμποδιστεί η κίνηση των Ιταλικών φελαγγών προς τα ενδότερα. Από κάποιο λάθος, μέσα στη σύγχυση του πολέμου των πρώτων ημερών, αυτό δεν έγινε και έτσι πάλι σώο βγήκε από την πολεμική δίνη. Αλλά και τον καιρό του εμφυλίου, παρ' όλες τις προσπάθειες κυρίως του στρατού να κόψει το γεφύρι για λόγους στρατιωτικής τακτικής, αυτό τα κατάφερε να γλυτώσει χωρίς καν τραύματα. Γι' αυτό λέγω ότι σίγουρα η «καλή τύχη» το προστατεύει. Έως πότε όμως θα συμβαίνει αυτό; Ήλθε νομίζω ο καιρός και οι άνθρωποι να βάλουν το χεράκι τους και να βοηθήσουν. Προς αυτή τη φορά ωθώντας τα πράγματα σκέφτηκα και καταγράφω εδώ τις προτάσεις μου.

Επειδή σ' όλη τη διαδρομή από Κόνιτσα μέχρι Πεντάλοφο, και μάλιστα πάνω στον άξονα της εθνικής οδού, είναι το μόνο αξιόλογο από κάθε άποψη έργο, που μπορεί εύκολα να επιδειχθεί και να προβάλλει την Επαρχία μας και την αξιοσύνη των μαστόρων της, θα ήταν ωφέλιμο για όλους αν γίνονταν μια συστηματική αξιοποίηση όλου του ευρύτερου χώρου του γεφυριού, με σκοπό

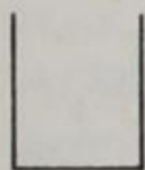

την προβολή της ταυτότητας του έργου. Η ίδρυση ενός οργανωμένου camping στην ομαλή πλευρά της Δροσοπηγής περνάει σαν μια ιδέα σοβαρή από τη σκέψη μου, επειδή πολλούς βλέπω να διανυκτερεύουν σε οποιαδήποτε θέση κατά μήκος της εθνικής οδού και κυρίως αλλοδαπούς. Είμαι βέβαιος ότι αν γνώριζαν ότι υπάρχει ένα συστηματικό camping, που είναι και φθηνό, θα έμεναν ίσως περισσότερες μέρες και θα έκαναν ορειβασία και περιπάτους στα κατάφυτα και πανέμορφα βουνά. Μέχρι τότε όμως, ας φροντίσουμε για την συντήρηση του γεφυριού. Το Δασαρχείο που τόσες δενδροφυτεύσεις κάνει στα όρη τα υψηλά, θα μπορούσε να φυτεύσει τις δυό όχθες, ώστε να σταθεροποιηθεί το έδαφος από τις μικροκατολισθήσεις και να δημιουργηθεί μια πανέμορφη και δροσερή συστάδα (τούφα), που και το γεφύρι θα ομορφαίνει και τους περαστικούς θα έλκει, διαμορφώνοντας κατάλληλους πάγκους και χώρους δασικής αναψυχής. Τέτοια στέκια είδαμε και αλλού, γιατί όχι και στην Επαρχία μας; Μπαίνοντας από την Μακεδονία θα είναι το πρώτο σωστά οργανωμένο σημείο, όπου θα προβάλλεται η μαστορική ιστορία και ταυτότητα της Επαρχίας, αν θέ-

λουμε να φανεί κάποτε προς τα έξω η ταυτότητά μας «ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΑ ΤΗΣ ΚΟΝΙΤΣΑ», που είναι γνωστή στο πανελλήνιο. Αυτή την ταυτότητα θα την μαρτυρεί η παρουσία του εξαιρετού πράγματι γεφυριού, γιατί από εκεί και κάτω, εκτός, από το γεφύρι της Κόνιτσας, δεν υπάρχει κάποιο άλλο σημαντικό δημιούργημα των μαστόρων του τόπου μας, που μπορεί να επιδειχθεί. Τώρα άμεσα, ας γίνει μια καλή σήμανση με μια ευπαρουσίαστη πινακίδα που να γράφει σωστά «ΠΑΛΙΟ ΓΕΦΥΡΙ ΔΡΟΣΟΠΗΓΗΣ», για να ενημερώνονται οι διερχόμενοι και να το επισκέπτονται.

Ίσως έγραψα πολλά, περισσότερα απ' όσα επιτρέπουν οι κανόνες της φιλοξενίας, αλλά τόλμησα να το κάνω, επειδή σπάνια στο περιοδικό σας γράφονται κείμενα που να αναφέρονται στο χωριό μου και στο γεφύρι του και με σκοπό να γραφούν κάπου, σαν ιστορικές μαρτυρίες, τα όσα η προφορική παράδοση έσωσε στη Δροσοπηγή. Σας ευχαριστώ και πάλι για τη φιλοξενία.

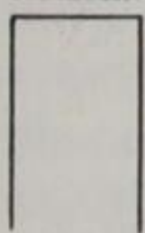
Θωμάς Ζιώγας
Πολιτ. Μηχανικός

ΧΩΡΟΣ
ΤΕΧΝΗΣ

ΕΥΜΑΡΟΣ

ΦΩΚΙΔΟΣ 26
ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ 115 26
ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 77.76.485

Με την ευκαιρία της έναρξης της νέας καλλιτεχνικής περιόδου 1988-89, σας καλούμε να επισκεφθείτε τον ανακαινισθέντα ισόγειο χώρο μας, όπου στεγάζονται:

1. Πινακοθήκη-μόνιμη έκθεση, με αφίσες έργων μεγάλων ζωγράφων, χαρακτηριστικά και μεταξοτυπίες ελλήνων καλλιτεχνών, κάρτ-ποστάλ και βιβλία τέχνης, έργα μικρογλυπτικής και άλλα πολλά.
2. Βαγ-κυλικείο, για τους φίλους και τους επισκέπτες μας, που λειτουργεί καθημερινά σέ ώρες 9.00-22.00.
3. Νέα αίθουσα δυναμικότητας 120 ατόμων για τη διοργάνωση σεμιναρίων και συναυλιών.

συνέχεια

Έτος 1872

Πρόχειρον διαφόρων Πράξεων Βασιλικού Ταμείου Καζά Κονίτσης κατά το έτος Χιλιοστόν οκτακοσιοστόν εβδομηκοστόν δεύτερον, Τουρκιστί Χιλιοστόν διακοσιοστόν ογδοηκοστόν όγδοον.

11 Ιουλίου 1872. Εμετρήθησαν παρά του Ταμίου εις χείρας Ζαπιτέ Μουλιαζίμ (ανθυπασπιστού Χωροφυλακής) Καπλάνμπεη δια μισθόν...γρόσ. 228

Εμετρήθησαν εις πρώην Βουκουάτ μεμούρην (Ληξίαρχον - υπάλληλον επί των Μητρώων) Μουχεδίν εφένδην δια μισθόν του μηνός Ιουνίου γ ρ. 126

Εμέτρησεν εις το Βασιλικόν Ταμείον ο πρώην Σαντούκ Εμίνης (Διευθυντής του Ταμείου) Κύριος Κωνσταντίνος Σούρλας γρόσια 15.000

13 Ιουλίου Εμέτρησεν ο Μουχτάρης (Πρόεδρος Κοινότητος) Μπλίζτιανης (Λαγκάδας) Γεώργ. Κωνσταντής γρόσια 295.

Εμέτρησεν ο Κων/νος Παπαθανασίου κάτοικος του χωριού Ζέρμας, αντί του Μουχτάρη δια στρατολογίαν και επιτηδεύματα γρ. 1000

Εμέτρησεν ο Μουχτάρης Τζεφληκίου Μαζίου Αναγνώστη Βαγγέλης γροσ. 441

Εμέτρησεν ο Ετέμ εφένδης μουαβίνης Μαλμουδίρη (βοηθός Οικονομικού Εφόρου) εις το Ταμείον γρ. 150. 15 Ιουλίου Ημέρα Σάββατον εμέτρησεν ο Ιωάννης Λούπας δια λογαριασμόν των Μουχτάρηδων Παλαιοσελίου, Πάδων, Αρματόβου και Βρυάζης διάφορα ποσά. Εμέτρησεν ο Μουχτάρης Τζεφληκίου Σέρανης Νικόλαος Χρήστου δια στρατολογία γροσ. 173.

Εμετρήθησαν εκ του Ταμείου εις χείρας του Αλήμπεϊ ταπού μεμούρη (Συμβολαιογράφου) δια δικαιωμάτα του (κ.τ.λ) γρ. 68.

«(Σημείωση) Από διάφορες εγγραφές της ίδιας σελίδας πληροφορούμαστε ό-

τι ο Αλήμπεης Τσέλιος ήταν πρόκριτος Λεσκοβικίου, ο Μέτκος Μουχτάρης (Πρόεδρος) του άνω Βαροσίου (συνοικίας) της Κονίτσης και ο Μουχεντίν εφέντης Χότζιας - Ιμάμης (θρησκ. λειτουργός) της άπάνω Κονίτσης».

18 Ιουλίου 1872

Εμέτρησαν τα τζεφλήκια Αμάρι και Αλποχώρι δια χειρός Μουχτάρη των Θανάση Σανοβίτη γρόσια 275

22 Ιουλίου 1872. Ιμάμης Κονίτσης Κασίμ εφένδης. Μεχμέτ Κασίμ εφέντης Ιμάμης κάτω Βαροσίου (Κάτω Κονίτσης)

24 Ιουλίου 1872

«Γιαγιάμπεης Τσιάτσος από Βαλοβίσιδα, Βεήζης Μπίκας κερατζής Κονιτσιώτης».

Εμέτρησαν του Ζαπιτέ Γιούζμπαση (Μοίραρχου Χωροφυλακής) Μπαϊράμαγα δια μισθόν του μηνός Ιουλίου γρόσια 500

Εμέτρησε το χωριόν Βούρμπιανη δια λογαριασμόν Μουχτάρη Δημήτρη Θάνου δια χειρός Βασιλείου Χρήστου Τζίπη γρόσια 1300 25 Ιουλίου 1872. Εμέτρησεν ο Μουχτάρης χωριού Ζέλιστας Τόλης δια στατολογίαν γρ. 825

Εμετρήθησαν εις χείρας του Μεχμέτ βέη Ζαπιτέ Γιούζμπαση (μοίραρχου Χωροφυλακής) δια μισθούς του...γρόσ. 1987

Εμέτρησεν ο Τασιούλας Γκότζου, Μουχτάρης άνω Βαροσίου Κονίτζης... γρόσια 1111

Εμετρήθησαν εκ του Ταμείου εις Μαλμουδίρην (Οίκον Έφορον) Χακή εφένδην .....γρ. 30

Ιουλίου 27. Εμετρήθησαν δια χειρός Τόλη, Μουχτάρη Τσεφληκίου Γορίτσας...γρόσια 459. Χωριού Μπηλθούκι αντί του Μουχτάρη γρ. 252.

Εμέτρησεν ο Ντίνια Λάπας Μουχτάρης Κουτζούφλιανης.....γρόσια 163

1 Αυγούστου 1872 Εμετρήθησαν δια χειρός Κωνσταντίνου Νώτη Μουχτάρη χριστιανών Λεσκοβικίου γρόσια 820

Η Δοξασμένη Κοιλάδα (Η λεκάνη του Αώου. Η αρχαία Παραναία).

του Ηλία Ε. Παπαζήση
συν/χου διδασκάλου.

(συνέχεια από τα προηγούμενα)

Επανερχόμεθα στους οροφύλακες στους οποίους η κατάργηση του θεσμού, δικαιολογημένα, έφερε αναταραχή και αναστάτωση. Έχασαν οι ορεσίβιοι εκείνοι άνθρωποι τον μηνιαίο μισθό των που αποτελούσε τον βασικό πόρο της ζωής των. Έπαυαν να έχουν πλέον την ιδιότητα του Κρατικού οργάνου. Παρά ταύτα δεν απελπίσθηκαν. Πατροπαράδοτα κτηνοτρόφοι, αύξησαν τα ποίμνιά των. Και, επειδή η βοσκή των δεν ήτο δυνατή το χειμώνα στα βουνά, τα κατέβαζαν τους χειμερινούς μήνες στις πεδιάδες της Θεσσαλίας, της Μακεδονίας, της Αιτωλοκαρνανίας, της Νοτιοδυτικής Ηπείρου και αλλαχού. Έτσι εδημιούργησαν και στις πεδιάδες, που βοσκούσαν τα ποίμνιά των το χειμώνα, οικισμούς. Δεν εγκατέλειψαν όμως και τους ορεινούς οικισμούς στους οποίους επανήρχοντο το καλοκαίρι.

Άλλοι πάλι οροφύλακες παρέμειναν στα οροφυλάκιά των, ασχολούμενοι με την μικρογεωργοκτηνοτροφία. Άλλοι επανήλθαν στους οικισμούς, απ' τους οποίους κατήγοντο, και αρκετοί μετώκησαν στις παρυφές των ορέων, ασχολούμενοι με την γεωργία, κτηνοτροφία, κ.α.

Βαθμηδόν οι πληθυσμοί αυτοί, από το πρωτόγονο στάδιο της ποιμενικής ζωής, εξελίχθηκαν στην ανάπτυξη των κτηνοτροφικών κοινοπραξιών. Ανεπτύχθηκαν στη βιομηχανία, βιοτεχνία, εμπόριο. Για τη μεταφορά των προϊόντων των σ' εποχή που οι συγκοινωνίες στην ξηρά και στη θάλασσα ήταν ανεπαρκείς, αυτοί ανέπτυξαν τον αγωγιατισμό.

Τα караβάνια, γράφει ο Τηλέμαχος Κατσουγιάννης στο βιβλίο του που αναφέραμε, σελίδα 61 «με την πάροδο του χρόνου πήραν μεγάλη σπουδαιότητα στις μεταφορές για μεγάλες αποστάσεις. Συνετέλεσαν στη δημιουργία πυκνού δικτύου χερσαίων μεταφορών και αναλόγων πρακτορείων και πέραν των συνόρων της πατρίδος μας».

Έτσι εταξίδευσαν σε μέρη μακρινά, σε ξένες χώρες. Με την δραστηριότητά των εξελίχθηκαν σε επιχειρηματίες. Επλούτισαν. Δεν ελησμόνησαν την Ελλάδα την πατρίδα των. Αναδείχθηκαν μεγάλοι ευεργέτες. Υπεστήριξαν την ίδρυση ελληνικών σχολείων. Την ανέγερση μεγαλοπρεπών Ναών. Εδημιούργησαν ακμάζουσες και ανθηρότατες κοινότητες. Ανεδείχθηκαν στα γράμματα και ανεφάνησαν διαπρεπείς επιστήμονες και Διδάσκαλοι του Γένους. Χαρακτηριστικά, ο Καθηγητής Κεραμόπουλος στη σελίδα 97 του βιβλίου του «Τι είναι οι Κουτσόβλαχοι», αναφέρει: «Κληρονόμοι όντες των πολεμικών αρετών πατροπαραδότως και εχθροί παντός ξένου οι οροφύλακες και οι απόγονοί των οι Βλάχοι, έγιναν φορείς του φιλελευθέρου επαναστατικού πνεύματος το οποίον εξεδηλώθη άμα τη εγκαταστάσει των Τούρκων στην Ελλάδα. Απόγονοι αυτών (Ζίδρος, Βλαχάβας, Κρυστάλλης, Σπύρος, Λάμπρος, Σίνας, Αβέρωφ, Στουρνάρας, Τοσίτσας, Ζάππας και άλλοι.»

Και στην Κοιλάδα του Αώου που είναι το κύριο θέμα της πραγματείας μας, οι οροφύλακες ήταν ντόπιοι, γηγενείς. -Παραναίοι, Τυμφαίοι, Λυγγηστές. Με την κατάργηση του θεσμού των οροφυλάκων, γύρισαν οι περισσότεροι απ' αυτούς στους οικισμούς της Κοιλάδας του Αώου, απ' τους οποίους κατήγοντο. Επύκνωσαν αυτούς, εδημιούργησαν και άλλους οικισμούς μέσα στην Κοιλάδα σε περιοχές καταλληλότερες για κατοίκηση. Έτσι με τις μετοικήσεις, τις

μετακινήσεις αυτές, δημιουργήθηκαν τα σημερινά χωριά της Κοιλιάδος του Αώου, οριστικοποιήθηκαν και οι κάτοικοί των αρχικά ασχολούνταν με την κτηνοτροφία, γεωργία, υλοτομία, αμπελοργία. Βαθμηδόν αναπτύχθηκε και εδώ ο αγωγιατισμός. Πολλοί εταξίδευσαν σ' άλλα μέρη της Ελλάδος, τη Θεσσαλία, τη Μακεδονία, τη Θράκη, Κων/πολη, Αιτωλοακαρνανία. Άλλοι στα ξένα κράτη, Ρουμανία, Ρωσία, Βουλγαρία. Αγωγιάτες που εταξίδευαν μακριά και ήταν ο σύνδεσμος ταξιδευμένων και οικογενειών των που διέμεναν στο χωριό των, εχρημάτισαν ο Νίτσας Πιέρης και Μαράγκης από τους Πάδες, ο Γιάννης Βράκας απ' τα Άρματα και άλλοι. Αργότερα απλώθηκαν και στην Αμερική. Ανεδείχθησαν έμποροι, διανοούμενοι, επιστήμονες, ιατροί, δικηγόροι, επαγγελματίες άριστοι. Εδημιούργησαν ακμάζουσες κοινότητες που τις ελάτρευαν. Εκτός τούτου όπως θα δούμε, επρωτοστάτησαν και σε κάθε επαναστατική εκδήλωση κατά του Τούρκου κατακτητού, σε κάθε ξενική προπαγάνδα, που προσπαθούσε ν' αμφισβητήσει την ελληνικήν αυτών υπόσταση.

Τα χωριά αυτά της Κοιλιάδος του Αώου, της Αρχαίας ως είπαμε, Παραναϊάς είναι:

η Λαΐστα ή Λάκκα και Νιάκα (ε). Το Παλαιοχώρι Λαϊστής που σήμερα δεν υπάρχει. Το Ηλιοχώρι, (Τοπρίνοβο ή Ντομπρίνοβο). Το Βρυσοχώρι (Λεσινίτσα ή Νλεάσιντζε (ε). Το Παλαιοσέλλι (Μπαλιοσέλλι). Πάδες (ή Μπέτζι) - Άρματα (Αρμάτοβο). Δίστρατο (ή Μπριάζα) Βριάζα.

Στην προσφορά των ονομάτων των ανωτέρω χωριών, παρατηρούμε πρόσθεση αρκτικού γράμματος, σ' άλλα μεν του συμφώνου Ν, (Λάκκα (ε), Ντομπρίνοβο, Νλεάσιντζε (ε), σ' άλλα δε του συμφώνου Μ, (Μπαλκοσέλλε, Μπέτζ (ε), Μπριάζα). Απόδειξη ότι και

στους κατοίκους της περιοχής αυτής υπήρχε γλωσσικό ιδίωμα.

Για τα χωριά δε, τα Άρματα (Αρμάτοβο) και το Δίστρατο (Βρυάζα, Μπριάζα) παρέμεινε η λαϊκή φράση που λέγει: «Αρμάτοβο χωριό, Μπριάζα Μαχαλάς» Αποτελεί η φράση αυτή επιβεβαίωση της υπάρχουσας παράδοσης, ότι στα κράσπεδα της Βασιλίτσας και στο χώρο που είναι κτισμένο σήμερα το Δίστρατο, παμπάλαια οι Αρματοβίτες έσπερναν βρίζες και την περιοχή την ονόμασαν «στις βρί(υ)ζες». Εκεί αργότερα οι καλλιεργητές Αρματοβίτες για να μην πηγαινοέρχονται έκτισαν καλύβες για προσωρινή διαμονή των και για την συγκέντρωση της εσοδείας των. Δεν άργησαν όμως να κτίσουν και κατοικίες για μόνιμη εγκατάσταση. Έτσι σιγά - σιγά εδημιούργησαν Οικισμόν που πήρε το όνομα Βρυάζα από την τοποθεσία στις Βρίζες. χρόνια ο οικισμός Βρυάζα θεωρείτο σαν μαχαλάς των Αρμάτων εφ' όσον οι δημιουργοί του ήταν κάτοικοι των Αρμάτων και απ' αυτό παρέμεινε και η λαϊκή φράση που αναφέραμε.

Τα Άρματα εκείνη την εποχή αριθμούσαν 400 οικογένειες. Ήταν ζωντανό χωριό με πολλούς πολεμιστές. Διατηρούσε εργαστήριο (χυτήριο) κατασκευής πολεμικών όπλων σπαθιών της εποχής. Οι Τούρκοι πολλές φορές επέδραμον εναντίον του και τελικά κατά το 1830 το κατέστρεψαν τελείως. Οι κάτοικοι κυνηγημένοι συγκεντρώθηκαν στην Βασιλίτσα στη θέση «Ψηλά πεύκα» (Κίνλιοι Λούντζι) και εκεί πήραν την απόφαση να μη ξαναγυρίσουν στο χωριό των. Σαν οι Σουλιώτες άλλοτε πήραν το δρόμο της διασποράς. Πολλοί πήγαν προς την περιφέρεια Αργινίου και νησιά, άλλοι στην Τεργέστη της τότε Αυστροουγγαρίας αρκετοί στον Μαχαλά Βρυάζα και ελάχιστοι ενοστάλησαν το χωριό των και γύρισαν σ' αυτό. Αυτοί είναι οι πρόγονοι των σημερινών κατοίκων των Αρμάτων.

Ύστερα από πολλούς αιώνες, στη Κοιλιάδα του Αώου, δημιουργήθηκε και άλλο χωριό, το σημερινό Ελεύθερο, που πρώτα ελέγετο «Γκρισμπάνι». Κατά την παράδοση και τις υπάρχουσες ενδείξεις, το χωριό αυτό έγινε ως εξής.

Στα μέσα του 16ου αιώνας, τουρκοαλβανός φύλαρχος, ωρέχθηκε τις βορειοδυτικές εκτάσεις του Παλαιοσελλίου και με τον άγραφο νόμο της βίας και της αρπαγής τις έκαμε δικές του.

Συνέχεια, προσπάθησε να κάμει και τους κατοίκους του Παλαιοσελλίου κολλήγους αλλά δεν μπόρεσε. Απέριψαν οι κάτοικοι του Παλαιοσελλίου την πρόταση του και στην επιμονή του, εκείνοι έφυγαν τελείως απ' το χωριό. Ως πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο στη Βέροια της Μακεδονίας και περιοχή της. Συμπτωματικά, την χρονική αυτή περίοδο, στο χωριό Πλακωτή της Θεσπρωτίας έγιναν μεγάλες καθιζήσεις και κατολισθήσεις. Κατεστράφη ολόκληρος ο οικισμός «Γκρισμπάνι ή Κουσπάνι» που βρίσκονταν νοτιοδυτικά του χωριού και όλες οι οικογένειες του οικισμού εκείνου έμειναν άστεγες. Τη καταστροφή αυτή την εκμεταλλεύθηκε ο Αλβανός φύλαρχος. Μετέφερε τις άστεγες αυτές οικογένειες και τις εγκατέστησε στην αρπαγμένη περιοχή του Παλαιοσελλίου με σκοπό να τις χρησιμοποιήσει ως κολλήγους. Αυτοί οι μέτοικοι εσχημάτισαν το καινούργιο χωριό στη Λάκκα του Αώου, που πήρε το όνομα «Γκρισμπάνι» σε ανάμνηση της μετοίκησης των απ' το Γκρισμπάνι ή Κουσπάνι της Πλακωτής. Οι μετοικήσαντες ήταν Έλληνες και Χριστιανοί ορθόδοξοι. Στο επάγγελμά των οι περισσότεροι μαστόροι. Έγιναν οι κολλήγοι του Αλβανού φυλάρχου (Μπέη), αλλά η κολληγιά τους συνέτεινε να τηρήσουν τα ήθη και τα έθιμά των, να στερλώσουν τη χριστιανική πίστη, να συνεχίσουν τον πανηγυρικό εορτασμό της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος που γίνονταν

κάθε χρόνο 6 Αυγούστου στο Μοναστήρι του Αϊ Σωτήρα της Πλακωτής. Ο κολληγιακός βίος των κατοίκων αυτών κράτησε αιώνες. Τέλειωσε το έτος 1927. Τότε με το νόμο «Περί Απαλλοτριώσεων» η έκταση που αυθαίρετα κατείχε ο Αλβανός Μπέης χαρακτηρίστηκε ως «αγρόκτημα Γκρισμπανίου» και αποδόθηκε στον συνεταιρισμό ακτημόνων καλλιεργητών Γκρισμπανίου, πλήν βοσκησίμου εκτάσεως 2500 στρεμμάτων με την επωνυμία «Κούτσουρα» Μεσοράχη, που περεχωρήθη στο Παλαιοσέλλι κατόπιν πολλών Δικαστικών αγώνων. Έτσι δικαιώθηκε εν μέρει και το Παλαιοσέλλι που την κολόβωση της εκτάσεώς του υπέστη απ' τον άρπαγα Αλβανό Μπέη. Έκτοτε το Γκρισμπάνι μετωνομάσθηκε Ελεύθερο γιατί έγινε πλέον και αυτό Κεφαλοχώρι. Ο απόγονος δε του φύλαρχου Αλβανού, που μετεβίβασε το αγρόκτημα στους δικαιούχους, ονομάζετο Χουσεϊν Βέης Κόντσα. Στο χωριό Πλακωτή της Θεσπρωτίας, αρκετά χρόνια (1947 - 1955) υπηρέτησε δάσκαλος ο μακαρίτης τώρα, Χρυσόστομος Ν. Σουσόπουλος απ' τα Σουδενά Ζαγορίου. Είχε ιδιαίτερη επίδοση στη συγκέντρωση λαογραφικού υλικού και μου έδωσε σχετική επεξεργασμένη εργασία του, νομίζοντας ότι κατάγομαι από το Ελεύθερο. Την καταχωρώ ολόκληρη, γιατί διαφαίνεται σ' αυτή η καταστροφή του συνοικισμού Γκρισπάνη ή Κουσπάνη της Πλακωτής ως και η μετοίκηση των κατοίκων στο σημερινό Ελεύθερο (Γρισμπάνη), ανεξαρτήτως των αιτίων της καταστροφής.

Σημειώνομε δε και τούτο, ότι οι αναφερόμενοι σ' αυτή κάτοικοι με το «επώνυμο ΜΠΑΚΑΙΟΙ» απ' το Ελεύθερο όπου το πρώτον μετώκησαν, αργότερα εγκαταστάθηκαν στο Παλαιοσέλλι. Είναι οι σημερινοί Μπακόπουλοι, (Μπάκηδες), κάτοικοι Παλαιοσελλίου.

«ΠΛΑΚΩΤΗ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ»

Παλαιοί συνοικισμοί και χωριά

Μαθηταί. Νικόλαος Ι. Τζάνος, Αηδόνης
Μάντζιος. Εν Πλακωτή τη 28 - 5 - 1951

I. ΣΥΝΟΙΚΙΣΜΟΣ ΓΚΡΙΣΜΑΝΙ ή ΚΟΥΣΠΑΝΗ.

Το χωριό Γρισπάνι βρίσκονταν Ν.Δ. του χωριού μας. Ο αμαξωτός δρόμος Ιωαννίνων - Ηγουμενίτσας, πέρασε ανάμεσά του και το χώρισε στη μέση.

Τα πολύ παλαιά χρόνια αποτελούνταν από δυο συνοικισμούς, τον πέρα και τον δώθε, έτσι έμεινε η ονομασία σαν πέρα και σαν δώθε Κουσμπάνι. Το πέρα Κουσμπάνι ήταν χτισμένο π.χ. και κατοικούνταν από ειδωλολάτρες, το δώθε χτίσθηκε κατά 200 ή 300 χρόνια αργότερα και κατοικούνταν από Έλληνες ειδωλολάτρες. Στο χώρο αυτό είναι κατάσπαρτα θεμέλια και τοίχοι από σπίτια και κάστρα.

Πως καταστράφηκε το Κουσμπάνι

Άλλοι λένουν πως έπεσε πανούκλα και διαλύθηκε το χωριό, και άλλοι χωριανοί μας διηγούνται τα εξής περιστατικά:

I. Το Κουσμπάνι ήταν ένα χωριό που κατοικούνταν από Έλληνες Χριστιανούς. Ένας Γκουσμπανιώτης έκαμε βλάμη ένα Τούρκο που είχαν μεγάλη φιλία. Ο τούρκος ήταν κακός κι άπιστος κι ήθελε να καταστρέψει το Κουσμπάνι, κοίταγε να βρεί ευκαιρία να προσβάλει τη γυναίκα του βλάμη του.

Κάποτε μια φορά ο βλάμης έλειπε από το σπίτι του. Ο τούρκος κοίταξε να προσβάλει δια της βίας τη γυναίκα του, αυτή δεν δέχτηκε κατ' ουδένα λόγο κι αυτός επέμενε.

Αυτή για να γλυτώσει εξαναγκάστηκε να τον κλείσει σ' ένα δωμάτιο του σπιτιού της, αυτό το τέρας για να εκδικηθή για το πάθημα του έκαμε τις ακα-

θαρσίες του μέσα στη βουτσέλα ή βαρέλλα) του νερού.

Το πρωί της άλλης ημέρας ήρθε ο άνδρας της, η γυναίκα του τούπε, αυτό κι αυτό πήγε να μου κάμει ο πρόστυχος βλάμης σου. Πως λέει αυτός κι άρπαξε το ντουφέκι του και σκότωσε τον Τούρκο. Απ' αυτό το φόνο, λένε οι παλαιοί, ήρθε η αιτία να χαλάσει το Κουσμπάνι. Φοβούμενος τους Τούρκους πρώτος έφυγε αυτός με τη γυναίκα του και την άλλη οικογένειά του, κοντά σ' αυτόν έφυγαν τα ξαδέρφια του κι άλλοι συγγενείς καθώς και πολλοί χωριανοί, οι οποίοι πήγαν απάνω στην περιοχή της Κόνιτσας και έχτισαν το χωριό Γκρισμπάνι (Ελεύθερο).

II. Όταν ήταν πανούκλα στο Κουσμπάνι, το ξεκλήρωσε από τους κατοίκους και ξεκίνησε ναρθη για το χωριό μας, αλλά δεν την άφηνε η Αγία Παρασκευή να περάσει πέρα κι αυτή άρχισε να φωνάζει «Μπάρμπα Σωτήρη, η Τσεβή δεν μ' αφήνει να περάσω πέρα». Τότε πήγε κάποιος άνδρας την πήρε γκότσι (γκότσια) στην πλάτη και την πήγε πέρα στην Παλαιοχώρα, κι έτσι γλύτωσε από την πανούκλα το χωριό μας, η Πλακωτή.

III. Άλλοι χωριανοί μας διηγούνται, ότι στο Γκρισμπάνι ήταν μια πολύ ψηλή ροδιά κι ότι μια γυναίκα ανέβηκε να μάσ' ρόδια και σκοτώθηκε η καυμένη. Επίσης λένε ότι στα χαλάσματα των δυο συνοικισμών του χωριού, υπάρχουν θησαυροί και χρυσά νομίσματα. Στο Κουσμπάνι μεσ' από τα σπλάχνα της γής, βγαίνει αρκετό γάργαρο καθαρό νερό, δροσερό και χωνευτικό νερό, μ' αυτό ποτίζουν τα ποστάνια τους όσοι χωριανοί έχουν κτήματα εκεί.

Πανώδρομα τα κατέχουν οι Σταθαίοι, οι Κωτσαίοι κατώδρομα τα κατέχουν οι Σταυραίοι και Μπακαίοι. Ξεχάσαμε να σας πούμε πως λέγεται ότι, τόσο δυνατοί άντρες ήταν οι Γκρισμπανιώτες ώστε πέταγαν τα σφυριά τους κι

Το ρακί και το γυνί

Γράφει ο Βαγγέλης Ι. Βουρδούκας

Πριν από 60 χρόνια, γύρω στα 1928 με 30, στο χωριό μας, Πεκλάρι, σήμερα Πηγή, είχε μεγάλη παραγωγή από σταφύλια και υπήρχαν γύρω στα 30 καζάνια στο χωριό. Πήγαινες στην Εφορία, δήλωνες με το 24ωρο, ερχόταν ο έφορος με χωροφύλακα, το ξεσφράγιζαν και γράφαν την ώρα που άνοιγε. Ερχόταν ο χωροφύλακας και το κλειούσε. Έτσι λοιπόν την εποχή εκείνη μας επιτρέπαν να βγάζομε ρακή για ατομική μας χρήση. Έξω από το χωριό θεωρούνταν λαθραίο και σε πήγαιναν αυτόφωρο που πλήρωνες από 300 δραχμές και απάνω και για να γινόταν σωστή η δουλειά, να έχει ενδιαφέρον η δουλειά, δίναν και στο χωροφύλακα 25 δραχμές, που την εποχή εκείνη ήταν 5 μπακέτα τσιγάρα των 11 τσιγάρων Παπαστράτου Νο 5 και από το 25ρικο πήραν και το όνομα «κοσπενταράδες».

Έτσι λοιπόν την εποχή εκείνη ο πάππος μου Γεώργιος Δ. Βουρδούκας είχε συμφωνήσει με το Σπύρο Μηλιώνη το σιδερά στην Κόνιτσα να του πάει μια πενταρίσια γαράφα ρακή στο σπίτι που έκανε, 100 δραχμές, προς 20 δραχμές την οκά και ο Σπύρος θα του τσιλίκωνε

έφταναν πέρα στη Γουλά και στην Παλαιοχώρα στους συντρόφους τους και χωριανούς τους χτίστες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: Υπηρέτησε στην Πλακωτή από το 1947 μέχρι το (1955). Χώρισα τα παιδιά σε ομάδες εργασίας, τα οποία σαν είδος εκθέσεων, συγκέντρωναν άφθονο λαογραφικό υλικό για το χωριό τους. Τώρα που ευκαιρία έκαμα την επεξεργασία τους χωρίς ν' αλλάξω τίποτε απ' τα γραφόμενα των μαθητών μου.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Ν. ΣΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Γιάννινα 1979

το γυνί, που βάζαν στο ξύλινο αλέτρι. Το τσιλίκωμα που το λέγαν βάζαν ατσαλοσίδερο μπροστά στη μύτη για να μην φαγώνεται και να μη σπάει. Και αφού έγινε η συμφωνία στην Κόνιτσα, την άλλη μέρα ο παππούς σε δυο τρουβάδες, εννοώ σακκούλια, στον ένα το γυνί, στον άλλο τη γαράφα με το ρακί, από έναν σε καθε πλάτη και το ταλαγάνι από πάνω, ξεκίνησε πρωί. Πριν τον Άι-Θανάση της Κόνιτσας, στη Σκάλα, ο χωροφύλακας και εκείνος έφυγε πρωί για το σταθμό στο Παλιοσέλι. Είδε το γέρο με το ταλαγάνι, ούτε έβρεχε, ούτε κρύο έκανε, το ψυλλιάστηκε. -«Τ' έχεις γέρο» -«Γυνί». Κατεβαζει τον τρουβά που 'χε το γυνί. Πάει από την άλλη μεριά ο χωροφύλακας: -«Αυτός ο τρουβάς τι έχει, γέρο;» -«Να, μωρέ πιδάκι μ', έχω λίγο ρακί. Δουλεύουμε μαστόροι στην Κλειδωνιάστρα και πίνομε από λίγο το βράδυ να ξεκουραζόμαστε».

Τον μαζευει μπροστά: «Πονηρέ γέρο, πας να το πουλήσεις. Τώρα θα σου δείξω εγώ. Θα σε πάω αυτόφωρο, θα πληρώσεις και θα κάτσεις και μέσα». Ο γέρος άρχισε τα παρακάλια: «Αμάν, βρε παιδί μου, πιες λίγο, γιόμωσε και το παγούρι σ', πάρτη όλη» -«Άστα τα πονηρά, γέρο, μπρος προχώρα».

Όταν φτάσαν στο εκκλησάκι «Άι-Νικόλας», εκεί στις πέτρες, τον έπιασε κόψιμο τον χωροφύλακα και πάει για χ.... -«Περίμενε εδώ, μη φύγεις, θα σε τσακίσω» -«Που να πάω παιδάκι μ'». Μόλις γύρισε πίσω στις πέτρες, το βάζει στα πόδια ο γέρος, πέρα στη ράχη κρύβει το ρακί στο κέδρο. Στα πλατάνια ο γέρος, στη ράχη ο χωροφύλακας και φώναζε: -«Σταμάτα, γέρο» -«Άντε, πριβάτα. Εσένα θα περιμένω εγώ. Εγώ πάω για μεργιάτικο, εννοώ μεροκάμα-

το. Έφτασε κάτω στο Νγαράζι, που το λέγαν. Εκεί ήταν ο Νίκος Ζδράβος, ωραίος με όλες τις χάρες της εποχής εκείνης. Αρχοντας, φίλος αγαπητός με όλους και με τον παππού μου ήταν πολύ φίλοι. Μόλις τον είδε εκεί, έκανε περίπατο ο κυρ. Νίκος -«Αμάν, σώσι μι» -«τι τρέχει, μάστρο Γιώργη;» -«Μι κυνηγάει ο χωροφύλακας. Μου 'βρε το ρακί και του 'φυγα και θα με χτυπήσει τώρα» -«Φέρε το ρακί εδώ» -«Πάει το ρακί, το σιγούρεψα». Φάνηκε ο χωροφύλακας στον Πλάτανο. Μόλις έφτασε το γέρο «το Χριστό σου, το ρακί» -«Τι ρακί λες κυρ χωροφύλακα, γυνί σου 'πα». Του τραβά το ταλαγάνι έλειπε ο τρουβάς με το ρακί. Ήταν μόνο ο τρουβάς με το γυνί. Τον αρπάζει από το γιακά και τον τίναζε και το 'δωσε μια σφαλιάρα. Τότε ο Νίκος τρέχει κοντά με τη φράση αυτή: «Ωρέ, π.... γιέ, τον πατέρα σου βαράς! τώρα θα σε σιάξω εγώ» Και έγινε το ανείπωτο, ο χωροφύλακας άρχισε να παρακαλάει τον κυρ Νίκο. Τέλος πήρε την ανηφόρα ο χωροφύλακας, λέγοντας στο γέρο: «20 χρόνια χωροφύλακας τέτοια γκάφα δεν την έπαθα ποτές». Αρχίζει το λανάρι ο γέρος: «Είσι μικρός ακόμα, αν δεν αλλάξεις μυαλό θα πάθ'ς πολλά. σου 'πα: πιες, γέμισ' το παγούρι, πάρτ' όλη. Εσύ ήθιλις να μι πας αυτόφουρο, να παρ'ς τ' ογδοντάρι. Τράβα τώρα, για να μάθ'ς, μονάχα που κι 'γω θα κάνω τον κόπο να ανεβώ να το πάρω».

Παρακαλούμε όσους μας στέλνουν εργασίες για δημοσίευση, αν είναι δυνατόν να τις δακτυλογραφούν, αν όχι να είναι καθαρογραμμένες και μόνο από τη μια μεριά της κόλας.

Αυτό διευκολύνει κι εμάς και το τυπογραφείο. Σε αντίθετη περίπτωση ή δε θα δημοσιεύονται ή θ' αργούν πάρα πολύ να δημοσιευτούν.

Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Σ.Ε.

ΚΥΡΙΑΚΗ

Στο χωριό μια Κυριακή, σηκώθηκα πρωί - πρωί στο μπαλκόνι βγήκα να κάτσω ν' αγναντέψω να ρεμβάσω του χωριού τις ομορφιές κι όλες τις βουνοπλαγιές. Κι ήταν ένα μεγαλείο τούτο τ' όμορφο τοπείο. Ολοπράσινα ντυμένες και ήταν κεντημένο. Μα ήταν τέτοια ησυχία που μ' έπιασε μελαγχολία και η ώρα σαν περνούσε μέσα μου το παρελθόν ξυπνούσε. Με αγωνία καρτερούσα αν και ματαιοπονούσα ο τσοπάνος να σφυρίξει και η αυλόπορτα ν' ανοίξει τα γιδοπρόβατα να βγούνε και στο δρόμο να διαβούνε, ν' ακουστεί το βελασμά τους και τα κυπροκουδουνά τους. Ούτε βόδια και γελάδια στο χωριό πλέον μουγκρίζουν που τα παιδικά μου χρόνια τώρα μου ξαναθυμίζουν. Ούτε αγόρια στα μουλάρια τους καβάλα ξεκινάνε όλη μέρα στα λιβύδια να βοσκήσουν θα τα πάνε, οι κοπέλες δεν θα βγούνε τις αυλές τους να σκουπίσουν και στο δρόμο μπρός στο σπίτι το κουβεντολόϊ να στήσουν. Αυλακάρης δεν περνάει την κυρά για να φωνάξει να 'βγει το νερό να μάσει να ποτίσει το κηπάρι. Δεν ακούς πια καλημέρες κι ούτε βλέπεις να περνάνε γέροι νέοι και γυναίκες τα κεριά τους να κρατάνε τα καλά τους να φοράνε και στην εκκλησιά να πάνε.

Η καμπάνα δεν χτυπάει κι εκκλησιά δεν λειτουργάει ο παππάζ έχει ειδοποιήσει ότι αλλού θα λειτουργήσει.

Μα πιο θλιβερό είναι τούτο:

Σαν γυρίσεις και κοιτάξεις δεν μπορείς παρά θα κλάψεις τα χωράφια τα κηπάρια όλο βάτα και χορτάρια κι όταν δεις στη γειτονιά σου τρία σπίτια είναι κλεισμένα άλλα δυο εγκατελειμμένα κι άλλα είναι γκρεμισμένα τόσο θα μελαγχο-

λήσεις που αθελά σου θα δακρύσεις κι από μέσα σου θα πεις τα παλιά σαν θυμηθείς.

Αχ χωριό μου αγαπημένο πώς κατάντησες καημένο.

Πουρνιά Ιούνιος 1988

Νίκος Τζουμέρκας

Χειμωνιάτικο Τοπίο

Στέγες υγρές, Καπνοί ανερχόμενοι εδώ και κεί πινελιές ζώντων υπάρξεων.

Κλαδιά γυμνά βρεγμένα υψώνονται, ικέτιδες στο σύθαμπο

Κορυφογραμμές αδρές βουλιαγμένες στην άχνα του γκρίζου

Μόνο τα δένδρα διαγράφονται στο φόντο της ομίχλης

Τα αντικείμενα της καθημερινότητας σε φιλεύουν άπειρες νοσταλγίες.

Μαρτυρίες ακέραιες τα παλιά αρχοντικά

Μνημεία αγέρωχα, κράχτες του χθές απολιθώματα ηρωικά του μέλλοντος

Στο περίγραμμα της ψυχής σχεδιάζεται το πέτρινο γεφύρι

Στις φλέβες της φαντασίας κατεβαίνει ορμητικά ο Αώος

Το τοπίο, φορτίο της μνήμης
Οι κορυφές των βουνών λογχίζουν το χαμόγελο της λήθης

(Αντωνία Κολιού)

ΔΥΟ ΜΑΤΙΑ

Στη μάνα μου

Της μάνας μου τα μάτια μόνο γεμάτα δάκρυα, διάφαν' αρμυρά, σαν του πελάου τα γαλάζια νερά κρύβουν μέσα τους υπομονή και πόνο.

Της μάνας μου τα δυό τα μάτια δυό βροχερές χαρμόσυνες καμπάνες όπως όλες οι μαυροφορεμένες μάνες συντροφιά στης ζωής τα μονοπάτια.

Να στέκεις πλάι μου κι ας είσαι μόνη να με γλυκαίνει η στοργική ματιά σου, μαζί σε κάθε λύπη και χαρά σου και θ' αλλαφρώνουνε κι εμέ και σένα οι πόνοι....

Νιώθω να μου 'ρχεται το βελουδένιο βλέμμα,
σαν ροδαυγή στ' άνοιγμα του παραθυριού μου,
κι ολ' η άνοιξη της γης και του κορμιού μου,
εσύ 'σαι μάνα της αγάπης μου το θρέμα!
Γ. ΒΕΛΛΑΣ

Επίσκεψη σ' ένα απ' τα δυναμικά χωριά

Το Δίστρατο

(Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Ε-
ΛΕΥΘΕΡΙΑ» της 13ης ΜΑΗ 1988

Γράφει ο ΧΡΟΝΗΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

Όπως γράφω και σε άλλο άρθρο μου, η ευκαιρία αυτή μου δόθηκε ακολουθώντας την αποστολή των Ιταλών, αθλητών του καγιάκ.

Συγκεκριμένα στις 26.4.88, πριν την αναχώρησή μου από κει βρήκα την ευκαιρία να κάνω μια βόλτα στο χωριό.

Ανηφόρισα προς την εκκλησία του ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ. Είναι χτισμένη σε μια θαυμάσια τοποθεσία. Επιβλητική, με ωραίο προαύλιο, γύρω - γύρω, κάγκελα και καθίσματα στο εσωτερικό της. Στο προαύλιο υπάρχει μια μαρμαρίνη βρύση χτισμένη στη μνήμη των γονέων ΠΑΣΧΑΛΗ και ΗΛΕΚΤΡΑΣ ΣΠΑΝΟΥ 14.8.84. Κατά την προσωπική μου άποψη, νομίζω ότι όσοι επισκέπτονται το ΔΙΣΤΡΑΤΟ και δεν φτάνουν μέχρι τον ΠΡΟΦΗΤΗ ΗΛΙΑ, κάτι χάνουν.

Άλλες εκκλησίες στο χωριό είναι η Κοίμηση της ΘΕΟΤΟΚΟΥ (1830) και ο ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ (1900).

Στο χωριό και πάλι έξω απ' το κατάστημα ΡΟΥΣΙΑΚΗ, υπάρχει επιγραφή η οποία γράφει:

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΟ-
ΜΕΣΑΙΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙ-
ΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑΣ.

Αυτό μου κίνησε την περιέργεια και μπήκα μέσα.

Με υποδέχθηκε η διευθύντρια κυρία ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΣΑΜΟΥΛΗ, η οποία μου παράθεσε τα εξής στοιχεία:

Το κέντρο ιδρύθηκε το 1968 και έχει δυναμικό 20 - 30 κορίτσια, όλες βλαστάρια του ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ. Η κύρια παραγωγή είναι τάπητες τύπου ΜΥΣΤΡΑ. Υπάρχουν 8 - 10 αργαλειοί.

Την πρώτη ύλη την αγοράζουν απ' την ΑΘΗΝΑ, όπου και στέλνουν την παραγωγή. Η πληρωμή των κοριτσιών είναι 1.500 - 1.600 δραχ. ημερησίως, ανάλογα και με την παραγωγή, η οποία φτάνει τα 230 τετραγωνικά μέτρα ετησίως. Η εργασία γίνεται χωρίς διακοπή όλο τον χρόνο.

Γενικά, τώρα, το ΔΙΣΤΡΑΤΟ έχει παιδικό σταθμό και νηπιαγωγείο με 40 παιδιά, Δημοτικό σχολείο με 31 μεθητές και 2 δασκάλους (Ευ. Κατσαβριάς και Κ. Σουλτάνης, Γυμνάσιο - Λύκειο δεν υπάρχουν στο χωριό και έτσι τα 30 παιδιά του, αναγκάζονται να φοιτούν στην ΚΟΝΙΤΣΑ.

Υπάρχει ακόμα ΔΑΣΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ, ο οποίος αριθμεί 130 μέλη. Οι μόνιμοι κάτοικοι είναι περίπου 600, ενώ πολλοί έχουν μεταναστεύσει σε ΓΕΡΜΑΝΙΑ — ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ — ΗΠΑ — ΚΑΝΑΔΑ. Μάλιστα, προπολεμικά το χωριό αριθμούσε 1.300 κατοίκους. Υπάρχουν περίπου 1500 γιδοπρόβατα και δυο μονάδες από αγελάδες, σύνολο 150.

Οι ελλείψεις του χωριού εντοπίζονται στην κακή κατάσταση του οδικού δικτύου στην μη τακτική παρουσία του αγροτικού γιατρού και στην έλλειψη Γυμνασίου - Λυκείου

Θα πρέπει να δοθεί η απαραίτητη βοήθεια απ' την πολιτεία, τόσο σ' αυτό αλλά και σ' όλα τα χωριά που αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, για να μην παρατηρείται το φαινόμενο της ερήμωσης ζωντανών και δυναμικών χωριών.

Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΜΑΣ ΣΤΗΛΗ

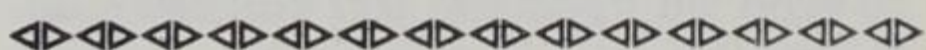
Ομιλία για την 28η Οκτωβρίου 1940, μαθητή της Στ^{ης} Τάξης Β' Δημοτικού Σχολείου Κόνιτσας, Αθανασίου Γ. Σκούφη. (Εκφωνήθηκε στη Σχολική Γιορτή την 27η Οκτωβρίου 1988)

Σεβαστοί μου δάσκαλοι, αγαπητοί μου συμμαθητές. Η γιορτή αυτή έχει ένα σοβαρό σκοπό: να μας διδάξει πως ο άνθρωπος μπροστά στις πανίσχυρες δυνάμεις μπορεί να αντισταθεί και να μείνει ελεύθερος. Διδάγματα υψηλά, θεικά πηγάζουν από παράδειγμα των Πατέρων μας με κύρια χαρακτηριστικά το θάρρος, την τόλμη και την αυτοθυσία. Σ' αυτά εμείς προσκυνητές, ορκιζόμαστε στην πίστη, στην ελευθερία και στην υπεράσπιση της Πατρίδας. Η 28η Οκτωβρίου του 1940 είναι ένας σταθμός και ένα ορόσημο μέσα στην Ιστορία. Η ημερομηνία αυτή πάντα θα μας φωτίζει, πάντα, σαν ένα ολόλαμπρο αστέρι και θα μας θυμίζει το ηρωϊκό εκείνο «ΟΧΙ» και τις λαμπρές νίκες των παλληκαριών της Πατρίδας μας. Σαν ένας άλλος Λεωνίδας οι Έλληνες ξαναζωντάνεψαν το περίφημο εκείνο «Μολών Λαβέ». Οι Έλληνες από παλιά ήμασταν πάντα ειρηνικός λαός που μισεί τον πόλεμο. Και αυτό γιατί ο πόλεμος είναι κακός, χύνει αίματα, αφήνει χήρες και ορφανά, καίει και καταστρέφει στο πέρασμά του. Και ενώ οι Ιταλοί και οι Γερμανοί, μας πίεζαν και ήταν διαρκώς προκλητικοί, μας έβριζαν και μας απειλούσαν εμείς κλείναμε το στόμα, καταπίναμε τον πόνο και τη θλίψη και ανεχόμασταν τις προσβολές ακόμη και όταν στην γιορτή της Παναγιάς μας βούλιαξαν το πολεμικό πλοίο μας την «Έλλη» το καμάρι της Ελλάδας. Αυτά όμως δεν κράτησαν για πολύ. Ο ειρηνικός μας λαός από εκείνη τη στιγμή έγινε ξαφνικά πολεμιστής. Άρχισε ένας αγώνας άνισος.

Ένας αγώνας μεταξύ Γολιάθ και Δαβίδ. Ξαναπαλεύει η Πατρίδα μας. Η ψυχή των παλληκαριών μας που πολεμούσαν στα χιόνια με ατέλειωτες ελλείψεις συνέτριψε και εξευτέλισε την ισχυρή πολεμική μηχανή των Ιταλών. Χάρισε την ελπίδα στους σκλαβωμένους λαούς και δόξασε την μικρή μας Ελλάδα. Μετά λοιπόν από τόση προσπάθεια οι Έλληνες νίκησαν τελικά και έδιωξαν τους Ιταλούς από τη χώρα μας. Τα παλληκάρια εκείνα είχαν να εκτελέσουν το καθήκον τους απέναντι στην πατρίδα το οποίο και έκαναν. Παράδειγμα λοιπόν από αυτούς πρέπει να παίρνουμε όλα τα Ελληνόπουλα και σε στιγμές κρίσιμες να προβάλλουμε το ανάστημά μας, και εμπνευσμένοι από εκείνους τους ήρωες να ακολουθούμε το έργο τους βροντοφωνάζοντας όλοι με μια ψυχή «ΟΧΙ». Εμείς λοιπόν η νέα γενιά μας ας πούμε ένα μεγάλο ευχαριστώ σ' εκείνους που σκοτώθηκαν και θυσιάστηκαν για να ζούμε σήμερα εμείς ελεύθεροι. Ας ευχηθούμε λοιπόν αιώνια να μένει η μνήμη των παλληκαριών του 1940

Ζήτω η Πατρίδα μας

Ζήτω η 28η Οκτωβρίου

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ τα βιβλία

• «Θωρώντας βουνά και πέλαγα» του Λάμπρου Μάλαμα, με φυσιολατρικά και ιστορικά κείμενα της Ηπείρου (και περιοχής Κόνιτσας) Διεύθυνση συγγραφέα:

Ανεξαρτησίας 188. Τηλ. 22030 - Γιάννενα

• «Οι Αθάνατοι» του Δήμου Βότσικα, με σύντομα βιογραφικά ηρώων και μαρτύρων από τον ηπειρώτικο χώρο. Διεύθυνση συγγραφέα: Ευβοίας 3 Γαλάτσι Αθήνα τηλ. 2929252.

• «Τα ποιήματα μου» της Έλλης Αντωνιάδου Βλάχου. Μια συλλογή 53 ποιημάτων. Θεσ/κη 1988

ΑΝ ΕΠΙΣΚΕΦΤΕΙ κανείς σήμερα την πέτρινη γέφυρα του Βοϊδομάτη, θα μείνει έκπληκτος από το θέαμα. Σκόρπια, κομματιασμένα τσιμέντα, σιδεροδοκοί μπηγμένοι στην κοίτη και μετατόπιση του ποταμού σε άλλα κανάλια, μας θυμίζουν τη γνωστή αρχαία ρήση: «πλίνθοι και κέραμοι, ατάκτως ερριμένοι».

Επειδή οι παλιότερες τσιμεντοκατασκευές παρασύρθηκαν από το νερό, τώρα κάποιοι εργολάβοι θα ξαναφτιάξουν άλλα τσιμεντένια αναχώματα.

Φοβούμαστε μήπως κι αυτά θα 'χουν την ίδια τύχη με τα προηγούμενα, ύστερ' από μερικά χρόνια, γιατί σ' εκείνο το σημείο αναβλύζουν πολλά νερά και δε φαίνεται να στεριώνουν οι κατασκευές. Θα δαπανηθούν - ποιός ξέρει πόσα εκατομμύρια - και στο μέλλον, έχει ο Θεός...

Μήπως είναι ευκαιρία - εκεί που φτάσαμε - να επανεξεταστεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες το όλο έργο για να βρεθεί κάποια άλλη λύση στο πρόβλημα; Μήπως θα μπορούσαν να πάρουν το νερό για άρδευση του κάμπου Κλειδωνιάς λίγο πιο πάνω από τη γέφυρα και ν' αφηθεί το ποτάμι στη φυσική του ροή; Μ' αυτόν τον τρόπο και λιγότερα χρήματα θα δαπανηθούν και αποκατάσταση της παλιάς αρμονικής συνύπαρξης γέφυρας- ποταμού - τοπίου θα γίνει. Ας το δουν και οι υπηρεσίες πριν πέσουν τα τσιμέντα και τα ΕΚΑΤΟΜΜΥΡΙΑ.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

Αγρός ποτιστικός 12 στρεμ. περίπου
(Αναδασμός Κόνιτσας)

Πληροφορίες: Γιάννης Αδαμαντίδης

Τηλ. 01 - 6513385 Αθήνα

Αποτελέσματα Γενικών εξετάσεων 1988

Οι μαθητές που αποφοίτησαν από το Γενικό Λύκειο Κόνιτσας και πέτυχαν να εισαχθούν σε ανώτερη η ανώτατη σχολή είναι οι εξής:

Γκάσιου Σωτηρία του Θωμά, Οικον. Επιστ. Πάτρας (Αγρίνιο)

Δήμος Δημήτριος του Χρήστου, Δασολογίας, Φυσ. Περιβ. Θεσ/νίκης

Ζώτος Θεόδωρος του Δημητρίου, Ιστορίας - Αρχαιολογίας Ιωαννίνων

Καλτσούνη Περσεφόνη του Κων/νου, Διοικ. Επιχειρ. (ΑΒΣΘ) Θεσ/νίκης

Καρτσινόγλου Γαβριήλ του Ιορδάνη, Νοσ/κής ΤΕΙ. ΜΕΣ (Ιωάννινα)

Λέτσιου Μαρία του Γεωργίου, Ποιμαντικής Αθήνας

Μήτσος Χρήστος του Νικολάου, Θεολογίας Αθήνας

Μπελθικιώτης Αθανάσιος του Φωτίου, Ζωικ. Παρ/γής ΤΕΙ. ΚΟΖ. (Φλώρινα)

Μπούνα Παναγιώτα του Ευαγγέλου, Φυσ. Αγωγής Αθλητισμού Θεσ/νίκης

Οικονόμου Μαρία του Ευαγγέλου, Παιδαγωγικό Δημοτ. Εκπ. Αθήνας

Παπαθεμιστοκλέους Δημήτριος του Ελευθερίου, Ευελπίδων

Σάρρα Ευανθία του Ελευθερίου, Ιατρικής Αθήνας

Σδούκου Μαρία του Χρήστου, Ιχθ. Αλιείας ΤΕΙ. ΜΕΣ/ΓΓΙΟΥ

Στεφάνου Μαριάνα του Δημητρίου, Παιδαγωγικό Δημοτ. Εκπ. Ιωαννίνων

Τσώχος Θωμάς του Ζήκου, Διοίκηση Επιχ. ΤΕΙ. Χαλκίδας.

Ευχόμαστε σε όλους πρόοδο και επιτυχίες

στη νέα ζωή που ανοίγεται μπροστά τους

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ευεργετική ήταν η βροχή που έπεσε το Σεπτέμβρη στην περιοχή μας, μετά από πολύμηνη ξηρασία.

- Στις είκοσι του μήνα άρχισε - όπως κάθε χρόνο - το «παζαρόπουλο». Τα ηλεκτροκίνητα αυτοκινήτακια ήρθαν πολύ πριν από το παζάρι και διασκέδασαν τους πιτσιρικάδες οι οποίοι εξαργύρωναν εκεί το χαρτζηλίκι τους.

- Οι παράγκες άρχιζαν από τη λέσχη (απέναντι) και απλώνονταν σ' όλο το χώρο της πλατείας Φρεζή (κοντά στο βενζινάδικο Λώλου).

Περισσότερο κινήθηκαν τα είδη ρουχισμού και τα παπούτσια.

Τα έσοδα του Δήμου από το παζάρι ήταν 1.600.000 δρχ. περίπου.

- Στις 14/9, πραγματοποιήθηκε η γενική συνέλευση των μετόχων της Εταιρείας Λαϊκής Βάσης Κόνιτσας.

Το νέο δ/κό συμβούλιο, που εκλέχτηκε, συγκροτήθηκε σε σώμα ως εξής: Πρόεδρος, Ιωάννης Τσαρούχης, αντιπρόεδρος, Ιωάννης Μίσσιος, διευθύνων σύμβουλος, Ελένη Παπαμιχαήλ, Θεόφιλος Ζώτος αναπληρωτής διευθύνωντος συμβούλου. Σύμβουλοι μέλη: Θόδωρος Γκιοξάρης, Παναγιώτης Τζιάλλας, Ίκαρος Τσιάγκης, Βασίλειος Τσιαλιαμάνης, Παναγιώτης Ρόμπολος, Νίκος Κυρίτσης και Στέφανος Κουφός.

- Το «Εικαστικό Εργαστήρι» άρχισε τη λειτουργία του κι εφέτος με τη φροντίδα του Συλλόγου Γυναικών Κόνιτσας, ο οποίος σηκώνει και ένα αρκετά μεγάλο μέρος από το οικονομικό βάρος. Μέχρι στιγμής λειτουργούν δυο τμήματα για παιδιά του Δημοτικού και του Γυμνασίου με δάσκαλο τον Γιάννη Μαυρικάκη, καθηγητή των Καλλιτεχνικών.

- Επιτέλους, μετά τη διαμόρφωση του γύρω από το άγαλμα της «Κονιτσιώτισσας ηρωίδας» χώρου, τελείωσε και η πέτρινη επένδυση του βάθρου. Θα πρέπει λοιπόν, σύντομα να κάνει ο Δήμος

και τ' αποκαλυπτήρια του αγάλματος. Αρκετά χρόνια παραμένει «φασκιωμένο» με το νάυλο (έχουμε γράψει κι άλλες φορές γι αυτό).

- Αυτόν τον καιρό έγινε από το Δήμο και η Πλατεία στην Λαϊκή αγορά με τοίχους πέτρινους και πλακόστρωτο. Το Νοέμβρη θα στολιστεί και με μια φλαμουριά, που ανέλαβε ο εξωρ.

Σύλλογος να φυτέψει στο κέντρο.

- Και η διαμόρφωση, με πεζούλια και παρτέρια, του έξω απ' το Δημαρχείο χώρου, τελείωσε. Έτσι αυτό το σημείο της πόλης πήρε μια όμορφη όψη.

- Κινητό συνεργείο αιμοληψίας επισκέφτηκε την Κόνιτσα και συγκέντρωσε αίμα από εθελοντές αιμοδότες στο Νοσοκομείο της πόλης.

- Συνέλευση και αρχαιρεσίες είχε ο Σύλλογος Δασκάλων στην Κόνιτσα την 14/10

Εκλέχτηκαν: Πρόεδρος, ο Γιάννης Ντάφλης. Αντιπρόεδρος, ο Γιώργος Κασιόλας. Γράμματέας, ο Σπύρος Ρούβαλης. Ταμίας, ο Τάσος Κανάτσης, και Μέλος η Ντίνα Οικονόμου.

- Ο έρανος του Ερυθρού Σταυρού που έγινε στην Κόνιτσα την 20/10 απέδωσε το ποσό των 168.000 δρχ.

- Μετά από ένα περίπου μήνα ξηρασίας, έρριξε ποτιστική βροχή στις 21 - 22 - 10.

Φέτος ήταν τέτοια η ξηρασία, που στέρεψαν οι αρχικές πηγές του Βοϊδομάτη στο Βίκο (κάτω απ' το χωριό Βιτσικό).

- Η επέτειος του ΟΧΙ γιορτάστηκε, όπως και κάθε χρόνο, με εκδηλώσεις στα σχολεία.

Την παραμονή έγιναν ομιλίες, κατάθεση στεφανιών στο Μνημείο των πεσόντων 1940 (Αϊ Θανάση) και στην Πνευματική Στέγη, το απόγευμα, μαθητές των Κατηχητικών Σχολείων παρουσίασαν σκέτς πατριωτικού περιεχομένου.

Στις 28 Οκτώβρη άρχισαν οι εκδηλώσεις με τη λειτουργία και τη δοξολογία στο Ναό του Αγ. Κοσμά, συνεχίστηκαν με την επιμνημόσυνη δέηση στο Μνημείο (έξω από το Δημαρχείο), την παρέλαση μαθητών και τμήματος στρατού, στην κεντρ. Πλατεία και την ομιλία (πανηγυρικό) στο αμφιθέατρο του Δημαρχείου από το Γυμνασιάρχη κ. Αναστάσιο Τσιτσιμίδα. Μετά την ομιλία έγινε δεξίωση από το Δήμο στο λαό της Κόνιτσας και το απόγευμα ξαναπαίχτηκαν τα σκετσ από τα Κατηχ. Σχολεία.

- Απότομο κρύο με πτώση της θερμοκρασίας κάτω από το 0° είχαμε στην Κόνιτσα 27 και 28 Οκτωβρίου με λίγο χιονάκι στις κορφές των πολύ ψηλών βουνών.

- Άρχισε η συλλογή του καλαμποκιού. Φέτος προβλέπεται μικρότερη παραγωγή κατά στρέμμα λόγω της μεγάλης ξηρασίας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις

- Ο Παντελής και η Λίτσα Δερδέκη απόχτησαν στις 21/9/88, αγοράκι.
- Επίσης, αγοράκι απόχτησαν και ο Ιωσήφ και Άννα Κίτσιου στην Κόνιτσα.
  - Ο Άρης και η Αντωνία Ράπτη απόχτησαν στις 21/9 το τρίτο τους παιδί, αγοράκι.
  - Ο Μάκης και η Μαρία Γαϊτανίδα αγοράκι
  - Ο Θανάσης και η Μαρία Χριστοπούλου στις 17/10, κοριτσάκι.
  - Ο Σάββας και η Χρυσούλα (Παπαχρήστου) Σελητσιώτη, στη Θεσσαλονίκη, κοριτσάκι στις 26/10.

Βαπτίσεις

Ο Σταύρος και η Ελένη Κολιού βάπτισαν το κοριτσάκι τους την 25/9. Η νεοβάπτιστη πήρε το όνομα Μαρία.

- Ο Παναγιώτης και η Άννα Πασσιά βάπτισαν την κορούλα τους στην Ηλιό-

ραχη. Το όνομα της Λύδια.

- Στις 25/9 ο Σπύρος και η Ευθαλία Τζιόκα, το γένος Φωτίου Τζιάλλα, βάπτισαν στα Γιάννινα (στη Μητρόπολη), το κοριτσάκι τους. Το όνομα Ευαγγελία.

- Ο Γιάννης και η Ρούλα Πολύζου βάπτισαν την κορούλα τους στις 24/7 όνομα: Παρασκευή

Αρραβώνες

Αρραβωνιάστηκαν:

Ο Ηλίας Σέρρας από την Κόνιτσα με την Κατερίνα Μπάσιου από τη Βήσανη στις 24/9

- Ο Βασίλης Τσαρούχης από την Κόνιτσα και η Καίτη Ρίζου από την Αβδέλλα Γρεβενών.

- Στην Αθήνα, η συμπατριώτισσά μας Μαρίνα Φούντου και ο Σπύρος Χανδρινός.

Γάμοι

Παντρεύτηκαν:

Στην Κόνιτσα ο Παναγιώτης Βαρβάτης με την Ευαγγελία Κωσταρά από την Άρτα, στις 17/9.

- Στα Γιάννινα η Ιοκάστη Παναγιωτίδη με τον Γιώργο Βαρθολομάτο από την Κεφαλονιά την 1/10

- Στην Κόνιτσα, 2/10 ο Θωμάς Α. Ευαγγέλου με την Αγγελική Γ. Κυρτσόγλου.

- Η Φωτεινή Φ. Γαϊτανίδα με το Βασίλη Κωστακόπουλο από τα Τρίκαλα, την 1/10.

- Στο Κεφαλοχώρι την 15/10, ο Γιώργος Σδούκος με την Ευαγγελίτσα Πασχαλίδη.

- Στα Γιάννινα την 15/10 η Κονιτσιώτισσα Ελένη Μ. Νικολού με τον Κώστα Μουτζούκη.

- Στις 25/9 παντρεύτηκαν στην Αγ. Μαρίνα Ιωαννίνων ο Θωμάς Π. Μπούνας και η Ευαγγελία Π. Γκάσα από την Καστοριά.

Πέθαναν:

Στο Μάζι, την 1/8, ο Χαράλαμπος Λάμπας, ετών 86.

• Στις 12/9 η Θεοδώρα Α. Κρυστάλλη ετών 85, στην Κόνιτσα.

• Ο Βασίλης Μούρας, στις 15/19, ετών 78.

• Στις 19/10 πέθανε στην Κόνιτσα η δεκαεπτάχρονη μαθήτρια του τεχν. Λυκείου Γεωργία Φ. Νικολάου, από τα Καβάσιλα. Η κηδεία της έγινε στο χωριό της, την επομένη ημέρα, όπου παραβρέθηκαν οι καθηγητές της, οι συμμαθητές και πλήθος κόσμου από την Κόνιτσα.

• Στα Καβάσιλα η Βασιλική Γκούντα ηλικίας 106 ετών.

• Από τον Οκτώβρη άρχισαν για τρίτη χρονιά εφέτος τα μαθήματα μουσικής με τους μουσικοδασκάλους Δημήτρη Κούρτη (κιθάρα) και Γιώργο Πρεβεζιάνο (αρμόνιο - ακορντεόν). Τα μαθήματα παρακολουθούν περίπου 50 παιδιά.

• Αρκετοί φυσιολάτρες - ορειβάτες ανέβηκαν στις κορφές των βουνών της περιοχής μας κατά το γιορτάσιμο τριήμερο της 28ης Οκτωβρίου. Αυτή την εποχή τα βουνά και τα φαράγγια παρουσιάζουν ωραιότατο θεάμα με τα πολυποίκιλα χρώματα του δάσους.

	Δολ.
Τζιάλλας Λευτέρης USA	30
Γαζώνας Γεώργιος USA	20
Φατές Ευάγγελος Αυστραλία	20
Ψαρράς Αχιλλέας Αυστραλία	20
	Δρχ.
Χατζής Δημήτριος Γερμανία	6.000
Σχοινάς Νίκος Αθήνα	5.000
Βλάχος Παύλος Γιάννενα	3.000
Σταματάκη - Οικονόμου Ειρήνη Αθήνα	3.000
Σκορδάς Φώτης Καβάλα	3.000
Ζάρας Παναγιώτης Αθήνα	3.000

Τσιλίφης Παντελής Άνδρος	2.000
Θεοδωρίδης Δημήτριος Θεσ/κη	2.000
Παπαϊωαννίδης Μίμης Αθήνα	2.000
Νικολόπουλος Γιώργος Κόνιτσα	2.000
Λαζαρόπουλος Πάνος Αθήνα	2.000
Μαργαρίτης Ανδρέας Θεσ/κη	2.000
Ζαχαρόπουλος Γιώργος Αθήνα	2.000
Δούκα Μιμικά Αθήνα	2.000
Νόκος Παναγιώτης Αθήνα	1.500
Μπεκιάρης Μένης Αθήνα	1.500
Βυρτσώνη Μελπομένη Θεσ/κη	1.500
Κήτας Πασχάλης	1.000
Τριφωνίδα Άννα Αθήνα	1.000
Κήτας Δημήτριος Γιάννενα	1.000
Πρωτοσυγγέλου Χαρίλαος Καλλιθέα	1.000
Παπαγιανόπουλος Ιωάννης Γιάννενα	1.000
Παπαϊωάννου Δημήτριος	1.000
Ευαγγέλου Βαγγέλης Κόνιτσα	1.000
Τζουμέρκας Παναγιώτης Αθήνα	1.000
Γεράσης Σπύρος Αθήνα	1.000
Παππός Γεώργιος	1.000
Δήμου Ηλίας Πηγή	1.000
Τσανάδης Δημήτριος Αθήνα	1.000
Κίτσιος Χριστόφορος Αθήνα	1.000
Στέρσιος Ναπολέον Αθήνα	1.000
Γκόρτσος Απόστολος Αθήνα	1.000
Αναγνωστόπουλος Σωτήρης Γιάννενα	1.000
Παπαδόπουλος Χαρίλαος Γιάννενα	1.000
Κόντος Ευάγγελος Πηγή	1.000
Παπαθεμιστοκλέους Δημ. Κέρκυρα	1.000
Χατζηεφραιμίδης Σάββας Κόνιτσα	1.000
Αγόρου Κων/νος Κόνιτσα	1.000
Κίτσιος Θωμάς Θήβα	1.000
Γκότζος Γιώργος Αθήνα	1.000
Νάτσης Αριστείδης Αθήνα	1.000
Μπαλασοπούλου Ελένη Πάτρα	1.000
Λάμπας Κων/νος Καλλιθέα	1.000
Χρηστίδης Βασίλειος Αθήνα	1.000
Νατσιοπούλου Ευρίκλεια Αθήνα	1.000
Βουρδούκας Βαγγέλης Πέραμα	1.000
Καρράς Τάσος Ηλιόραχη	1.000